

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1915.

Andra kammaren.

Nr 68.

Onsdagen den 5 maj, f. m.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Föredrogos de på kammarens bord liggande motionerna nr 240, av herr *Erikson* i Uppsala, och nr 241, av herr *Palmstierna*; och hänvisades därvid den förra till jordbruksutskottet samt den senare till lagutskottet.

§ 2.

Till behandling förelåg först statsutskottets utlåtande, nr 49, i anledning av riksdagens år 1914 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning av statsverkets jämte därtill hörande fonders tillstånd, styrelse och förvaltning under år 1913.

§§ 1—5.

Lades till handlingarna.

§ 6.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 7.

Lades till handlingarna.

Efter föredragning härpå av § 8, angående skogshushållningen, *Ang. förvaltningen av statens skogar.*
yttrade

Herr Tamm: Herr talman! Det är med en synnerligen stor tillfredsställelse man finner, att statsrevisorerna här ägnat uppmärksamhet åt en av de allra viktigaste frågor, som väl står under deras granskning, nämligen statens skogsväsen. De två framställningarna äro ju också, såvitt jag kan förstå, värda allt understöd. I den första talas emellertid om och pointeras ganska

Ang. förvaltningen av statens skogar.
(Forts.)

skarpt upprättandet av det nya skogsindelningssirkuläret för att ersätta de förut gällande. Då tillåter jag mig varna för den uppfattningen, att skogar i allmänhet skulle kunna skötas efter enbart cirkulär. Det är nog den ledande myndigheten med sina utförande organ, som skall gjuta den levande andan i dessa cirkulär. Men då statsrevisorerna och efter dem statsutskottet talat just om denna fråga, så ha de, såvitt jag kan förstå, något för litet skilt på de två olika delar, som ligga i upprättandet av här ifrågakvarande planer. Det ena är den nödvändiga inventeringen och det andra de indelningsplaner, som skola ligga till grund för en kommande skogshantering. Redan norrländska skogskommittén pekade på sin tid på vikten av att så snart som möjligt utföra denna inventering. Nu har domänstyrelsen framhållit att om den med tillgängliga arbetskrafter och förresten de resurser, som stå dem till buds, skall kunna inom rimlig tid och efter viss norm utföra vad den kallar indelningsplanen, så kräves en väsentlig ökning i de årliga kostnaderna. Jag tror, att man därvid förbiser, att för dem, som utföra skogsskötseln, är det av större vikt att få så snart som möjligt en verklig inventering utförd, ty för närvarande rör sig domänstyrelsen sorgligt att säga utan någon kännedom om det kapital, den har att förvalta och göra räntebärande. När man ser resultatet av den inventering av värmlandsskogarna, som med tämligen små medel åstadkommits, så kan man icke finna annat än att det vore lyckligt, om det bleve en inventering av hela Sveriges skogskapital, naturligtvis inbegripet statens. Detta om den första punkten.

Om den andra punkten, som rör bättre utnyttjande av samtliga tillgängliga arbetskrafter, skall jag be att på det allra starkaste få understryka vad såväl norrländska skogskommittén som statsrevisorerna och statsutskottet sagt, att man får lika litet här som på andra områden använda överkvalificerad arbetskraft. Redan på den tiden, då riksdagen hade att avgöra skogsundervisningens ordnande, tillät jag mig framhålla önskvärdheten enligt min uppfattning av att denna undervisning lades så, att man skulle från den första grundläggande utbildningen steg för steg gå uppåt till allt högre ställning inom skogsförvaltningen. Detta blev emellertid icke riksdagens beslut, utan vi ha fortfarande den s. k. högre och den lägre kursen tämligen oberoende av varandra. Men att gå så långt och som hittills avse de s. k. forstmästarna, de som utgått från den lägre kursen, uteslutande i den enskilda skogsvårdens tjänst vore väl ett vansinnigt slöseri med arbetskraft. Också ha vi ju ett tämligen nytt bevis för huru synnerligen användbara även i allmän tjänst dessa äro, just i den av mig omnämnda värmlandstaxeringen, där med stor fördel jägmästare används som arbetsledare och forstmästare till att utföra samtliga de arbeten, som på statsskogarna utföras av uteslutande jägmästare. Där har man således också ett medel, som statsutskottet visar på att använda flera arbetskrafter och tillräckligt kvalificerade sådana.

Så kommer jag till kronojägarna. För dem, som haft tillfälle att följa de stora stämplingarna av de norrländska skogarna, måste det kännas mycket otillfredsställande, att där måste jägmästaren själv utse vartenda träd som stämplas. Och icke nog med det, utan det är även stora olägenheter vid uttagandet av de gjorda stämplingarna. Ty om det lämnats ett eller annat träd, som skulle vara med, så kan den övervakande kronojägaren icke ha och kan icke få rättighet att i jägmästarens stad och ställe ntstämpla ett enda av dessa träd. Det är således icke allenast ett slöseri med arbetskraft, utan också ur ekonomisk synpunkt en synnerligen olämplig anordning, att jägmästaren skall så att säga för varje gång sätta stämpelyxan till trädet. Man skall icke säga, att kronojägarna icke äro tillräckligt utbildade för att under jägmästarnas ledning utföra detta arbete, ty den, som känner vår nuvarande kronojägarkår, den rika erfarenhet och den kunskap, som den kåren förvärvat sig under sin tjänstgöring, måste giva mig rätt i vad jag i en motion i riksdagen haft tillfälle att säga, nämligen att kronojägarna säkerligen äro användbara i långt större utsträckning än nu är fallet.

Jag ber, herr talman, med dessa ord få på det kraftigaste understryka betydelsen av den av statsrevisorerna och därefter av statsutskottet här gjorda hemställan om en skrivelse till Kungl. Maj:t.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 9.

Kammaren biföll utskottets hemställan.

§§ 10 och 11.

Lades till handlingarna.

§ 3.

Å föredragningslistan fanns härefter upptaget andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, nr 9, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående överlåtande å annan myndighet av biskops och domkapitels befattning med skolärenden.

Ang. handläggning av folkskolärenden.

I anslutning till vad herr *Helger m. fl.* föreslagit uti en inom andra kammaren väckt och till dess första tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 164, hemställde utskottet, att andra kammaren ville för sin del besluta, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t begära utredning, huruvida och under vilka förutsättningar biskoparnas och domkapitlens befattning med folkskolärenden skulle kunna överlätas åt annan myndighet.

Ang. hand-
läggning av
folkskol-
ärenden.
(Forts.)

Reservation hade likväl avgivits av herrar *Welin*, *Rydholm*, *Lingström* och *Andersson* i Skrådene, vilka ansett, att utskottet bort tillstyrka kammaren att besluta, att motionen icke måtte till någon kammarens åtgärd föranleda.

Sedan utskottets hemställan blivit uppläst, gav herr talmannen på begäran ordet till

Herr *Welin*, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Då man skall tänka sig en förändring i bestående förhållanden, måste man redogöra för sig, huruvida den ifrågasatta förändringen är behöfelig eller icke. Vad nu den föreliggande frågan angår, förmena reservanterna inom utskottet, att en sådan förändring icke är behöfelig; och de stödjå sig härvid särskilt på en sak, som framhålles i motionen å sid 2, där det pekås på, att den dåvarande — vid den tid, denna fråga behandlades — chefen för ecklesiastikdepartementet uttalade såsom sin mening, att domkapitlen tillsvidare skulle ha befattning med folkskolärendena, tills det visade sig, att de icke kunde på ett tillfredsställande sätt sköta dem. Den nuvarande anordningen borde sålunda tillsvidare bibehållas. Detta är också ett mycket starkt skäl, som både motionärerna och utskottet borde fäst större vikt vid, än de synas ha gjort.

Emellertid ha motionärerna andragit två skäl för en ändring. Det ena är, att vid frågans behandling under sommarriksdagen 1914 förekommit någon meningsskiljaktighet mellan riksdagen och statsutskottet, huruvida domkapitlen, länsstyrelserna eller bådadera skulle avgiva yttranden angående de nya folkskolinspektörstjänsternas tillsättande. Detta är emellertid ett skäl beträffande domkapitlens olämplighet att handha folkskolärenden, som icke kan på något sätt sägas vara hållbart. Och lika litet hållbart är det andra skälet, som framföres, nämligen att domkapitlen, som hade att yttra sig över ansökningarna till de nya inspektörstjänsterna, skulle avgivit sådana förslag, att överstyrelsen och Kungl. Maj:t endast i mycket få fall — med enstaka undantag, såsom det heter — skulle kunnat följa domkapitlens förslag. Vid en undersökning av detta har det visat sig, att av de 13 nya tjänster, som tillsattes, tillsattes 9 efter förslag av domkapitlen, d. v. s. de, som erhöilo någon av de 9 tjänsterna, hade erhållit förord eller förslag av något domkapitel. Endast tre tjänster tillsattes utan att någon av de utnämnda erhållit förord av domkapitel, och så tillsattes en, som icke sökt, och som följaktligen inte kunde tagas i betraktande av vederbörande domkapitel. Således är även det skälet utan värde.

Utskottet har troligtvis funnit dessa skäl så svaga, att det icke velat taga upp dem i sin motivering, utan i stället tagit fram andra skäl. Det är huvudsakligen två skäl, som utskottet dragit fram. Det ena skälet är, att konsekvensen fordrar, att folkskolärendena undandragas domkapitlen, alldenstund läroverksärendena redan äro undantagna från domkapitlens handläggning. Det är emellertid farligt att draga ut en konsekvens huru långt som helst,

och därför kan man säga, att ett sådant skäl saknar betydelse. Det är nämligen alldeles icke säkert att, därför att läroverksärendena numera äro undantagna från handläggning af domkapitlen, dessa senare icke böra handlägga folkskolärendena.

Det andra skälet, som utskottet anför mot domkapitlens lämplighet, är, att deras ledamöter icke skulle ha den kunskap och den kännedom om skolväsendet inom olika orter, som fordras för att på ett fullt tillfredsställande sätt handlägga skolärendena. Jag vill emellertid då fråga: Om en sådan myndighet som folkskolöverstyrelsen skulle handlägga dessa ärenden, tror man då, att den personal- och lokalkännedom, som många gånger är av så stor vikt att sitta inne med, skulle i någon högre grad finnas hos överstyrelsen? Jag tror tvärtom, att det bleve så, att folkskolöverstyrelsen i hög grad komme att sakna denna personal- och lokalkännedom, som många gånger är så ytterst behöflig vid frågors avgörande. Domkapitlens ledamöter äro dock utplanterade här och var i bygderna och ha genom andra göromål, särskilt de kyrkliga angelägenheterna, fått en vidsträckt kännedom om olika orter och personer. I samband härmed talar utskottet om de strider, som skulle kunna tänkas uppkomma mellan de kyrkliga elementen och folkskolelementen inom domkapitlen. Utskottet tycks härvidlag syfta åt det håll, som finnes angivet i motionen, där det talas om hundraåriga försök att på ett tillfredsställande sätt lösa frågan huruvida undervisningsärenden och kyrkliga ärenden skola på en gång handläggas i domkapitlen. I allt detta finner man ett uttryck för, hur utskottet tillika med motionärerna överdriva olägenheterna av de meningsskiljaktigheter, som kunna uppkomma inom ett ämbetsverk eller hos en myndighet. Jag kan icke underlåta att i detta sammanhang peka på den stora överdrift, som förefinnes i motionen, när motionärerna tala om att kommittéer, utskott, kyrkomöten och riksdagar i flera århundraden försökt gång på gång att komma till en lösning av denna fråga. Vi kunna icke tala om kyrkomöten i flera hundra år, även om vi kunna tala om riksdagar i flera hundra år.

Utskottet liksom motionärerna anser, att det är en ren omöjlighet att åstadkomma en gemensam tillfredsställande stiftsstyrelse för kyrka och skola. Emellertid förefaller det egendomligt, om man icke skulle kunna finna män, som vore lämpliga att handlägga både kyrko- och skolärenden. Jag är övertygad om, att det finns prästmän, som kunna handlägga skolärenden, liksom jag och är övertygad om att det finns lekmän, som kunna handlägga kyrkoärenden. Det är min övertygelse, att man genom lämpliga åtgärder och föreskrifter skall kunna få till stånd en styrelse, som på ett tillfredsställande sätt kan handlägga båda de slag av ärenden, varom här är fråga. Och går det icke, måste det bero därpå, att det finns en principiell åtskillnad mellan kyrkliga och sedliga angelägenheter å ena sidan samt undervisnings- och bildningsfrågor å andra sidan. Men en sådan principiell motsats måste vi erkänna icke finnes mellan kristendom och sedlighet å ena sidan samt un-

Ang. handläggning af folkskolärenden.

(Forts.)

Ang. hand-
läggning av
folkskol-
ärenden.
(Forts.)

dervisning och bildning å den andra. Så länge folkskolan är en kristen skola, bör den kunna subordinera under domkapitlen, och först när skolan lösgjort sig fullständigt från det religiösa, kan man tänka på en skilsmässa.

Utskottet instämmer med motionärerna därutinnan, att en uppdelning av de olika skolärenden, som kunna komma ifråga, kunde ske mellan olika myndigheter, så att domkapitlets olika ärenden skulle uppdelas på Konungens befallningshavande, på överstyrelsen, på inspektörerna och en del bibehållas under domkapitlen. Därigenom skulle det emellertid bli en stor förvirring och ingenting vinnas i den riktning, som här avses. Det skulle nog mycket snart visa sig behövt att få överflyttade alla ärenden till folkskolöverstyrelsen i Stockholm eller till särskilt inrättade distriktsstyrelser för folkskolärenden. Att överstyrelsen icke är lämplig att direkt handlägga alla angelägenheter från skolor i hela Sveriges rike, torde vara tämligen uppenbart. Det skulle bli en mycket summarisk behandling av frågorna. A andra sidan är det icke säkert, att de distriktsstyrelser, som man vill inrätta, skulle vara mera kompetenta än domkapitlen. I dem finge man naturligtvis insätta personer med olika förutsättningar. Motionärerna tala också om att där skulle insättas kommunala förtroendemän. Jag kan icke för min del finna, att dessa kommunala förtroendemän skulle ha någon större förutsättning att kunna behandla skolärenden, än vad som finnes hos domkapitlens ledamöter.

Så kommer till sist, ifall man skulle besluta sig för inrättandet av distriktsstyrelser, kostnadsfrågan. Att inrätta distriktsstyrelser, lät oss säga i varje län i Sveriges rike, skulle bli en fråga, som krävde miljoner kronor. Det skulle bli en ganska kostsam anordning — en omständighet, som det är skäl att taga hänsyn till redan nu, då vi diskutera denna reformfråga, ty den för med sig konsekvenser av ekonomisk art, som man gör klokt i att taga hänsyn till.

På grund av vad jag här ovan anfört, ber jag, herr talman, att få yrka avslag på motionen och utskottets förslag samt bifall till reservationen.

Vidare anförde

Herr Rydén i Malmö: Som jag är en av motionärerna i detta ärende, skall jag be att i allra största korthet få säga några ord till förman för utskottets hemställan.

Det har varit, såvitt jag vet, en mycket allmänt omfattad uppfattning, som exempelvis den nuvarande regeringens ecklesiastikminister alldeles uppenbart vid flera tillfällen givit uttryck åt, att domkapitlen som skolmyndigheter måste anses vara synnerligen otillfredsställande. Jag hade verkligen knappast trott, att jag skulle få någonsin vara med om att någon utskottsmedlem med detta frejdiga mod, som utmärkte den förste talarens anförande, gav sig in på att försvara själva denna institution, som nästan alla människor

annars varit eniga om att döma ut såsom omodern. Det är klart, att går man ut från den uppfattningen, som reservanterna synas hysa, nämligen att domkapitlen i stort sett äro utmärkta institutioner för handhavandet av ledningen av folkskolväsendet, så måste man också komma till det resultat reservanterna kommit till. Men i verkligheten är det ju så, att domkapitlet är en organisation, så främmande för allt vad folkskolangelägenheter heter som överhuvud taget en institution kan vara.

Domkapitlen bestå i universitetsstäderna av biskopen och de teologiska professorerna och i de andra städerna i allmänhet — Göteborg har ju sin särskilda stiftsstyrelse på särskilt sätt sammansatt, varpå jag icke skall ingå — av biskopen, domprosten och de lektorer, som icke undervisa i naturhistoria och i främmande levande språk. Vad i all världen finns det för kontakt mellan folkskolan och dessa personer, som nu sitta i domkapitlen? Ingen alls.

Vi måste väl erkänna, att domkapitlen en gång i tiden haft sin uppgift att fylla. Institutionen kom till under den gamle Johannes Rudbeckius, som var på sin tid en märkesman för en begynnande folkbildning i landet. Och på den tiden när det icke fanns några andra, som kunde handhava undervisningen, än prästerna, så var det naturligt, att en sådan institution som denna kunde handhava ledningen av skolväsendet, utan att alltför stora slitningar uppstodo. Det kunde ock gå någorlunda för sig i början efter införandet av den lagstadgade folkskolan 1842. Men vi äro nu ett par mansåldrar framom den tiden.

Domkapitlen ha ju även haft ledningen av de allmänna läroverken. Men huru utvecklade sig förhållandet mellan de allmänna läroverken och domkapitlen? Jo så, att det blev ständiga slitningar, så snart man fick andra lärare än präster i domkapitlen, det vill säga lektorer, som icke voro teologer. Det blev ständiga slitningar mellan lekmanneelementet och det teologiska elementet i domkapitlen. Dessa strider pågingo under århundraden, som var och en känner, och det ledde till det enda resultat, som det måste leda till, *upplösning av detta samband*, och läroverken lades för över tio år sedan under världslig fackmannastyrelse.

När man sålunda kommit därhän, att läroverken icke kunna ligga kvar under domkapitlen, där dock läroverkslärare, nämligen lektorerna, äro medlemmar åtminstone i de flesta stift, utan måst få en särskild ledning, hur skall man då kunna tänka sig, att folkskolan skall kunna förbliva under domkapitlens ledning, där man dock måste konstatera, att det icke finns någon, som deltager i och följer vår folkskolas inre liv? Man brukar ju mäta en styrelses duglighet efter det intresse den nedlägger på det arbetsområde, som den har att leda och reglera, och domkapitlen ha just helt nyligen varit i tillfälle att visa inför alla intresserade, huru dant deras intresse är för folkskolan. Det torde vara allom bekant, att folkundervisningskommitténs betänkande nyligen varit ute på remiss till en hel mängd myndigheter, däribland även dom-

Ang. handläggning av folkskol-ärenden.
(Forts.)

Ang. hand-
läggning av
folkskol-
ärenden.
(Forts.)

kapitlen, och dessa ha avgivit utlåtanden i ärendet. Då skulle det väl vara det naturenliga, om jag så får säga, att domkapitlen visade sig besjälade av intresse för folkundervisningens reformerande och kände sig såsom det pådrivande elementet, medan det vore de utanför stående myndigheterna, som skulle känna sig pliktiga att vara de återhållande härvidlag. Men huru förhåller det sig med domkapitlen? Jo, de allra flestas utlåtanden gå ut på att söka förhindra eller förfuska hela denna reform. Flera domkapitel uttala sig mot den obligatoriska fortsättningskolan, och åtskilliga domkapitel ha uttalat sig för, att halvtidsläsningen borde vara det normala. Den styrelse, som skulle leda folkskolan och tala dess sak, försöker alltså strypa hart när alla reformförslag, som förekomma på detta område. Jag säger för min del, att man kan väl icke strängt taget få en dossier, som utgör en kraftigare fördömelse över domkapitlen såsom skolinstitutioner än just den dossier, som bildas av de olika utlåtanden, som domkapitlen avgivit över folkundervisningskommitténs betänkande. Jag förvånar mig över, att en man, som arbetar i folkhögskolans tjänst, verkligen kan vilja företräda en sådan uppfattning, som den vi hörde, och vara nöjd med den nuvarande ordningen. Jag undrar, hur folkhögskolorna skulle känna sig till mods, om de icke hade en styrelse, där rektor vore medlem och som samarbetade med skolans lärare samt intresserade sig för skolan. Om t. ex. folkhögskolan i Herrljunga skulle stå under, låt mig säga, Göteborgs domkapitel, vilket skulle försöka att förhindra varje reform, som skolans rektor ville i dess intresse genomföra, då tror jag nog, att vi skulle få den föregående ärade talaren på reformstråten i stället för att nu stå vid sidan av dem, som vilja förhindra, att en genomgripande reform göres på detta område. Jag förstår mycket väl, att de, som icke äro vänner till folkbildningen och folkskolan, stå på den ståndpunkten, att de vilja förhindra en reform på detta område. Men det är å andra sidan givet, att för dem, som finna det nödvändigt, att man här försöker göra det bästa möjliga och att framför allt ledningen kommer i händerna på sådana personer, som äro besjälade av kärlek till och intresse för skolan, är det, enligt min uppfattning, en livsbetingelse, att en ändring kommer till stånd.

Nu skulle man ju kunna säga, att utskottet här icke direkt pekar på vad som skall sättas i stället för domkapitlen, i fall de nu avskaffades. Om motionärerna här hade velat göra gällande en förutfattad mening, så hade det icke varit någon konst att giva anvisning på en sådan utväg; men när motionen avfattades, ansågo vi det vara riktigast, att man här gjorde en förutsättningslös utredning, så att man övervägde de olika möjligheterna härvidlag. En sådan möjlighet, som reservanterna här vänt sig emot, är att inrätta särskilda distriktsskolstyrelser, men det låter även tänka sig flera andra olika sätt att ordna denna sak. Man skulle sålunda kunna tänka sig särskilda styrelser för större distrikt, som omfattade flera folkskolinspektionsområden och på det sättet få genomförd en slags decentralisation. Man kan även tänka sig, att

folkskolöverstyrelsen får en något utvidgad befogenhet, och det finnes åtskilliga andra vägar att här peka på. Men vad som måste vara a och o i själva reformen är, enligt min uppfattning, det, att man har till styrelse för folkskolan personer, som känna skolan, och helst, att det element, som arbetar i skolan, får något inflytande i dess styrelse — jag tror icke, att man på något annat område har velat fränkänna just det element inflytande, som arbetar på området ifråga — och över huvud taget är det önskligt, att verkligen upplysningsvänliga personer sättas in i dessa skolstyrelser.

Jag skulle till slut vilja säga några personliga ord till herr Welin, vilken ju arbetat så länge i skolans tjänst: Försök icke här i andra kammaren att komma med sådana historier som att folkskolan, så länge den är en kristen skola, måste stå under domkapitlen; det kan gå ute på högermöten, men det går inte här i andra kammaren. Vi veta alla, att våra läroverk anses vara lika kristliga skolor som folkskolorna, men läroverken höra i alla fall icke under domkapitlen. Det är en rent yttre fråga, en rent utvärtes angelägenhet, huruvida en skola står under ledning av den eller den institutionen. Frågan om det organisatoriska sambandet mellan skolan och domkapitlen verkar icke avgörande på frågan om skolan är en kristlig skola eller icke. Jag skulle i det avseendet vilja fråga herr Welin, om han exempelvis anser, att folkhögskolan är en okristlig skola, därför att den inte står under domkapitlens ledning. Förhållandet är ju endast det, att folkhögskolorna till all lycka aldrig hört under domkapitlen, och det är väl ingen, som ifrågasätter, att de skola komma dit; men de fylla icke dess mindre, även dessa skolor, på ett förträffligt sätt sin stora uppgift i vårt undervisningsväsende; och jag är övertygad om, att ingen av deras verkliga vänner skulle önska dem in under prästerlig ledning.

Jag måste sålunda, herr talman, för min del försöka medverka till att reducera denna fråga till dess rätta dimensioner och icke göra den till en fråga om kristendomens vara eller icke vara; den undervisningen lever i skolan lika mycket eller lika litet, om skolan står under domkapitlens ledning, eller under ledning av andra för skolans uppgift mera kvalificerade och mera lämpliga myndigheter, än vad domkapitlen äro.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Lingström: Herr talman! Jag skall först be att få göra en liten axplockning ur motionen. Sedan motionärerna redogjort för den historiska utvecklingen rörande ledningen av folkskolväsendet och tillkomsten av den nuvarande folkskolöverstyrelsen, omnämnes riksdagens beslut, att domkapitlen skulle bibehållas som mellaninstans rörande folkskolärendena mellan överstyrelsen och de lokala skolstyrelserna genom följande ord i motionen: »Att bibehållandet av domkapitlens ställning som mellaninstans i folkskolärenden vann statsutskottets bifall, berodde ingalunda på

Ang. handläggning av folkskolärenden.
(Forts.)

Ang. hand-
läggning av
folkskol-
ärenden.
(Forts.)

att utskottets ledamöter voro övertygade om gagnet av denna anordning, utan beslutet var, såsom uttryckligen betonades under debatten i andra kammaren, resultatet av en kompromiss, på vilken vännerna av folkskolans självständighet gent emot kyrkan gingo in för att icke hela förslaget om överstyrelsen skulle stjälpas. Kompromissen gillades av kamrarna och blev sålunda frågan om en mellaninstans för folkskolärendens behandling av riksdagen tills vidare lämnad öppen».

Här står tydligt, att beslut i frågan rörande mellaninstansen blivit fattat. För att beslutet skulle kunna fattas, träffades en överenskommelse mellan partierna i utskottet, och denna överenskommelse godkändes av riksdagen. Jag ber särskilt att få fästa uppmärksamhet på uttrycken: »på vilken vännerna av folkskolans självständighet gentemot kyrkan gingo in.» Kompromissen gillades av kamrarna. Men när därefter motionärerna i nästa andedrag säga: »och blev sålunda frågan om en mellaninstans för folkskolärendenas behandling av riksdagen tills vidare lämnad öppen», då kan jag icke följa med tankegången längre. Är saken gillad, så är väl icke frågan lämnad öppen. Nu förstär jag mycket väl att ett beslut icke kan stå fast i all tid, utan det kan ändras, men det skall väl få gälla någon tid. Överenskommelsen eller beslutet bör väl få prövas först, innan man upphäver detsamma; det skall väl respekteras, till dess resultatet eller verkningarna komma till synes i någon form, i annat fall har ju allt vad överenskommelse heter icke den ringaste betydelse. Skulle erfarenheten giva vid handen, att överenskommelsen eller beslutet behöver upphävas, då blir det ju en annan sak. Men då är det väl tillbörligt, att först låta den beslutade mellaninstansen pröva sina krafter och sin förmåga att inpassa sig i de nya förhållandena.

Jag ber att i detta sammanhang få referera till vad statsutskottet uttalade år 1913 i sin motivering, när beslut fattades om inrättande av en folkskolöverstyrelse. Utskottet yttrade nämligen då: »— — — utskottet anser, att den genom folkskolöverstyrelsens inrättande inträdda nya ordningen bör hava tid att visa sina måhända även i nu förevarande avseende ej oviktiga verkningar, innan man vidtager åtgärd för rubbande av den historiskt givna grunden för folkskolväsendets mellaninstanser.» Och vid debatten uti denna fråga här i andra kammaren yttrade då den föregående talaren, herr Rydén, bland annat, följande: »— — — vill jag även för mitt vidkommande säga, att i det läge, som denna fråga nu befinner sig, och med hänsyn till de överenskommelser, som träffats inom utskottet och som bilda utgångspunkten för det förslag, som här förelagts riksdagen, anser även jag, att utskottets hemställan i förevarande punkt bör bifallas.» Dåvarande ecklesiastikministern uttalade, såsom här redan förut i dag blivit anfört, i sitt yttrande till statsrådsprotokollet, mycket logiskt just följande ord: »Visar det sig, såsom jag för min del tror, att domkapitlen kunna anpassas efter sin uppgift i nämnda hänseende och sedan förmå fylla

densamma på ett tillfredsställande sätt, så lär det icke lida minsta tvivel, att de också för framtiden bliva bibehållna därvid och att den nu ifrågasatta anordningen alltså skall bliva den bestående.» Jag skulle vilja fråga: har motsatsen visats? Ha icke domkapitlen kunnat anpassa sig efter sin uppgift i nämnda hänseende? Därtill torde tiden ha varit för kort. Något verkligt påstående om den saken har väl icke heller på allvar kunnat göras. De två fall, som här i motionen omnämnas i syfte att visa domkapitlens inkompetens i förevarande avseende, ha ju reservanterna i sin reservation tydligen visat icke kunna tjäna såsom bevis.

Sedan frågan om en omorganisation av domkapitlen blivit aktuell, icke emedan domkapitlen med sin nuvarande sammansättning visat sig olämpliga att handhava skolärenden, utan i stället såsom en naturlig följd av läroverkens förläggande direkt under läroverksöverstyrelsen — med läroverkens ringa antal var ju detta möjligt — och lektorernas självskrivnenhet vidare till synes blivit obefogad, ha ju kommittéer blivit tillsatta för att verkställa utredning rörande denna sak, nämligen mellaninstans mellan folkskolöverstyrelsen och folkskolan. Att fortsätta med detta utredningsarbete rörande omorganisationen av domkapitlen såsom en naturlig följd av riksdagens beslut om godkännande av kompromissen vid inrättandet av folkskolöverstyrelsen och till följd av domkapitlens förändrade ställning till läroverken anse nu motionärerna och med dem utskottsmajoriteten vara olämpligt, då det heter i motionen: »Att omdana domkapitlen till distriktsstyrelser lämpade för både kyrka och skola är en uppgift, på vilken mångfaldiga kommittéer, utskott, kyrkomöten och riksdagar tid efter annan under flera hundra år förgäves prövat sina krafter.»

Men huru hänger detta ihop? Med ordet »skola» kan ju icke menas folkskolan, ty den är ju icke på långt när ens 100 år gammal. Och skulle därmed, som naturligt är, avses de nuvarande läroverken eller de gamla gymnasierna, så har väl lika litet i det fallet försports något allmänt berättigat klagomål angående domkapitlens förhållande till dem, som hittills till folkskolorna under det 70-tal år, som de existerat i vårt land. Bevis angående den saken borde väl i så fall ha presterats. Här talas visserligen om slitningar eller meningsskiljaktigheter. Skall en institution vara oduglig för sin uppgift, därför att inom densamma uppkomma meningsskiljaktigheter, då har ju själva riksdagen för länge sedan överlevat sig själv, ty där har ju funnits och finnas nog än meningsskiljaktigheter, ja, slitningar mer än på något annat område, men ingen av herrarna vill väl vara med om, att denna institution skall upphöra såsom sådan. Hur man än omorganiserar den, skola nog slitningar komma att bliva kvar, det är helt säkert.

Utskottet tyckes dock i sitt utlåtande till en början erkänna, att det icke varit så alldeles förgäves, som krafterna prövats i avseende på danandet av distriktsstyrelse, lämpad för skolan, ty det säger på sid. 3 i utlåtandet: »Med allt erkännande av vad domkapitlen uträttat för folkundervisningen i vårt land under gång-

Ang. hand-
läggning av
folkskol-
ärenden.
(Forts.)

Ang. hand-
läggning av
folkskol-
ärenden.
(Forts.)

na tider, torde man dock» etc. Rörande de tider som gått, finnes ju ingen anledning till klander, tvärt om kommer här ett berättigt erkännande. Men för de tider, som stunda, »torde man», som utskottet omedelbart därefter säger, »äga rättighet påstå, att vården om denna undervisning med större fördel och trygghet skulle kunna anförtros åt andra myndigheter». Detta antagande, som ju tar formen av ett påstående, kan ju rimligtvis icke grunda sig på någon som helst erfarenhet från gångna tider, ty rörande dessa har ju utskottet måst lämna ett erkännande.

Efter detta erkännande, av vad domkapitlen utträttat för folkundervisningen under gångna tider, instämmer utskottet därefter med motionärerna i deras uttalande i motionen: »Uppgiften att åstadkomma en gemensam tillfredsställande stiftsstyrelse för kyrka och skola är nu som förr olöslig» etc. Förr, d. v. s. under gångna tider, då var ju uppgiften icke olöslig, vad domkapitlets ställning till folkundervisningen beträffar. Det framgick ju med all tydlighet av det vackra erkännande, som utskottet gjort här förut. Det återstår då alltså, att domkapitlen hittills ej fyllt sin uppgift gent emot kyrkan. Men rörande den saken har ju ingen anmärkning gjorts och för övrigt kan väl domkapitlets förhållande till kyrkan och den frågan, huruvida de i det avseendet i större eller mindre grad fyllt sin uppgift, icke i ringaste mån behöva inverka på beslutet, om domkapitlen skola skiljas från allt inflytande på skolan eller i förevarande fall från all befattning med folkundervisningen.

Då såväl kyrkan som skolan i den mening som här avses, har ett gemensamt mål, vårt folks fostran i sedligt avseende till goda och nyttiga samhällsmedlemmar, borde det väl icke vara mera omöjligt framdeles än hittills att erhålla en lämplig sammansättning av en myndighet, som hade att i första hand övervaka dessa båda institutioner, kyrka och skola, denna myndighet finge nu heta domkapitel eller ha något annat namn. Det vore väl icke omöjligt att uppleta personer så pass mångsidiga, att de kunde befinnas lämpliga att bedöma båda dessa i många avseenden likartade institutioner. Biskopen såsom den ledande utnämnes ju av Kungl. Maj:t, som fortfarande liksom hittills finge vid utnämningen taga hänsyn till kompetensen på bägge dessa områden. Skulle det anses nödvändigt, kunde ju det skolintresse, som han skulle komma att bevaka, få göra sitt inflytande gällande vid valet för upprättande av förslag. Då i många fall biskoparna tagas bland universitetslärarna, äro de ingalunda obekanta med undervisningsfrågor i allmänhet. Såsom präst är biskopen framför allt förtrogen med kyrkliga frågor.

Då vidare med de prästerliga befattningarna i allmänhet är förenad skyldigheten att vara ordförande i skolrådet samt folkskolinspektörerna hittills till stor del utsetts bland prästerskapet — bland de yngre prästerna är det många som tagit folkskollärexamen — skulle det väl jämte biskopen kunna uppletas någon

prästmän lämplig för denna dubbla uppgift att bevaka kyrkans och skolans intressen i domkapitlet.

För att skolan skulle få sin speciella representant, kunde det väl gå för sig att söka reda på någon framstående lärare, som tillika hade någon kännedom om de kyrkliga förhållandena. Det är ju ingalunda ovanligt, att lärare tillika äro kyrkans tjänare, såsom organister, kantorer eller klockare.

En jurist, som är hemmastadd såväl i kyrkolagen som i alla författningar rörande folkundervisningen, skulle nog stå till buds.

Nu vore det väl slutligen rådligast, för den händelse det skulle bli meningsskiljaktigheter och slitningar, att insätta en femte ledamot, som hade att vid behov giva utslagsrösten, och därtill skulle man ju kunna välja en vanlig lekman, som varmt intresserade sig för såväl religionen och dess spörsmål som folkupplysningen i allmänhet. Det finnes helt visst många sådana män här i vårt land.

Naturligtvis skulle det enligt min tanke icke bli fråga om något alternerande, utan samtliga ledamöterna skulle deltaga i besluten rörande alla frågor.

Jag har härmed endast velat framhålla, att jag för min del tror, att det ingalunda vore omöjligt att åstadkomma en så beskaffad distriktsstyrelse, som både kyrkan och skolan kunde sortera under, men det vill jag säga, jämställda sida vid sida, utan att den ena behöfde anses utöva något målsmansskap för den andra.

För min del må gärna domkapitlet med deras nuvarande sammansättning bibehållas; någon olägenhet för skolan har icke därav försports såvitt jag vet.

Motionärerna uttala vidare sitt omdöme om domkapitlens inspektionsrätt genom de s. k. biskopsvisitationerna, i det att de därom säga, att de varit till föga gagn. Härmed förnekas ju icke all nytta, om den också betecknas såsom mycket minimal. Jag känner icke förhållandena inom andra stift, men vad det stift beträffar, som jag själv tillhör, nämligen Visby stift, är det min plikt som lärare att i detta sammanhang erkänna den ingalunda ringa, utan, måste jag säga, stora betydelse, stiftschefens övervakande arbete i detta avseende å skolans område haft för folkskolväsendets utveckling på Gottland, och jag vill särskilt tillägga, att i fråga om inrättandet av fortsättningsskolor, slöjdskolor och mycket annat, som varit till gagn för folkskolans utveckling torde detta i många fall hava åstadkommits genom domkapitlets och biskopens ingripande.

Skulle riksdagens beslut komma att gå i motionens syfte, kommer nog den första föreslagna vägen med fördelning av göromålen att visa sig ohållbar, ty för att kunna rätt bedöma frågorna fördras nog liten lokalkännedom, som man ju icke rimligtvis kan begära av ett centralt ämbetsverk, och folkskolinspektörerna kunna väl icke heller anses lämpliga att döma i tvistefrågor beroende just på deras egna yrkanden. Det bleve nog nödvändigt att i så fall slå in på den andra av motionärerna föreslagna vägen, näm-

Ang. handläggning av folkskolärenden.
(Forts.)

Ang. hand-
läggning av
folkskol-
ärenden.
(Forts.)

ligen att inrätta en ny mellaninstans för enbart folkskolärenden, men det tror jag vi näppeligen borde anse oss ha råd till. De ingalunda obetydliga summor, som skulle erfordras därtill, kunna enligt min tanke användas på annat sätt direkt för folkundervisningen. Riksdagen har redan nu och kommer än vidare att få till prövning frågor om anslagskrav för folkskolväsendet av långt mera behjärtansvärd art än den nu här föreliggande.

Då slutligen, såsom jag förut framhållit, bibehållandet av domkapitlen såsom mellaninstans bildat själva utgångspunkten för det förslag till inrättande av den folkskolöverstyrelse, som av riksdagen antogs år 1913, och då den tid, inom vilken verkningarna av den inträdda nya ordningen enligt samma riksdagsbeslut borde komma till synes, knappast kan anses hava begynt, får jag, herr talman, på grund därav och på grund av vad jag i övrigt anfört yrka avslag å såväl själva motionen som utskottets utlåtande samt bifall till reservationen.

Herr Bengtsson i Norup: Herr talman! Jag har icke begärt ordet för att uppträda till försvar för domkapitlen eller det sätt, varpå skolärendena där behandlas, men vad jag för min del här vill framhålla är, att då en utredning angående domkapitlens sammansättning redan är satt i gång, så anser jag det vara alldeles onödigt, att riksdagen på nytt begär en utredning angående folkskolärendenas behandling, ty innan dessa ärenden överflyttas till en annan myndighet, bör man göra klart för sig, vilken myndighet, som är bäst lämpad att behandla dessa. Nu är här sagt, att länsstyrelserna torde vara de, som bäst kunna upptaga dessa frågor till behandling, och det må villigt erkännas, att vissa frågor nog där kunna behandlas, men i stort sett är det väl alldeles olämpligt att till en sådan myndighet som länsstyrelserna överflytta bestämmanderätten över skolärendena — de äro ju ganska vitt skilda från länsstyrelsernas intressen och deras läggning och uppgift i övrigt. Nu säger utskottet självt här: »Enda tänkbara utvägen att omorganisera domkapitlen till stiftsstyrelser för både kyrka och skola är, i synnerhet om lektorerna bliva skilda från domkapitlen, att representanter för folkundervisningsanstalterna där insättas.» Ja, jag tror, att man måste här avbida utlåtande från den kommitté, som nu arbetar med bithörande frågor och vilken kommitté ju tillsattes förra hösten. Visar det sig av denna utredning ingen möjlighet att finna omorganisation av domkapitlen, att man blir tillfredsställd med folkskolfrågornas behandling därstädes, då, menar jag, är rätta tiden inne att se sig om efter någon annan myndighet. Nu säger herr Rydén, att det är åtskilliga vägar, som här kunna tänkas, men han pekar icke på någon enda väg att komma fram på. För min del tror jag, att om denna fråga skall finna en lösning, som tillfredsställer landets och folkundervisningens krav, så måste något nytt organ komma till stånd för dessa ärendens behandling. Jag undrar dock, om vi här äro mogna för något sådant

vid denna tidpunkt. Då den utredning, som jag nyss påpekade, nyss satts i gång, bör man väl först invänta, vad denna utredning kan komma till med avseende å domkapitlen, ty, såsom utskottet säger, det måste erkännas, att domkapitlen utträtt mycket för folkundervisningen i vårt land under gångna tider. Att här säga, att de äro alldeles odugliga och att det icke finnes något gott att taga vara på, är väl litet förhastat. Ännu en gång vågar jag framhålla, att vi böra invänta den utredning, som här satts i gång, och först då denna utredning ligger på kammarens bord, är tiden inne att se till, huruvida omorganisationen kan tillfredsställa anspråken, eller om man måste tänka sig en ny organisation.

Jag skall, herr talman, icke göra något särskilt yrkande.

Herr Hellberg i Ljungskile: Herr talman, mina herrar! De skäl och grunder på vilka utskottets majoritet bygger sitt tillstyrkande av motionen, måste ju anses synnerligen svaga av den som opartiskt överväger reservanternas motbevis.

Att riksdagen och ett av riksdagens utskott varit av olika meningar, är väl t. ex. ett bra svagt bevis på att domkapitlen måste omorganiseras. Likaledes är det väl litet svårt att tro på, att domkapitlen är så tre blivit oförmögna att bedöma meriter och kompetens i fråga om sökande till folkskolinspektörstjänster, då de dock ha så mångårig övning i att granska ansökningshandlingar. Vidare skulle, enligt motsidans uppgifter, domkapitlen hava desavouerats i deras utlåtande vad de nya sökandena till folkskolinspektörstjänsterna beträffar. Att även detta påstående bör tagas med en viss försiktighet, då det gäller att därmed bevisa domkapitlens inkompetens, framgår nog av reservanternas upplysning angående den saken å sidan 7 i betänkandet. Då motionärerna likväl uppgiva, att det endast varit i enstaka undantagsfall som domkapitlens förslag kunnat följas, torde ej vara för mycket sagt, att en smula försiktighet är på sin plats vid bedömandet av de skäl och bevis, som anförts angående domkapitlens inkompetens.

Då jag nu begärde ordet var det emellertid ej i avsikt att fördjupa mig i detaljer, det hör ju närmast vederbörande utskotts ledamöter till. Jag önskade bidraga till att frågan även skulle ses mera generell. Jag ville fästa uppmärksamheten på det gradvis fortgående arbetet på att skilja skolan från kyrkan och bortskaffa kristendomsundervisningen i folkskolan. Då nu folkskolan i stort sett övertagit de svenska barnens uppfostran och flertalet ej får annan undervisning, än den som där meddelas, så skulle ju *då* det nya släktet komma att växa upp till ett religionslöst folk i stort sett.

Ingen riksdag förgår utan att förslag framkomma, som mer eller mindre direkt syfta i sådan riktning. Även sådana, som ej direkt utmynna uti kristendomsundervisningens borttagande från folkskolans läsplän, skulle dock ha detta till följd, om de vunne

Ang. handläggning av folkskolärenden.
(Forts.)

Ang. hand-
läggning av
folkskol-
ärenden.
(Forts.)

riksdagens bifall. Som exempel på förslag, som direkt syftat åt detta mål, kan nämnas herr Knut Kjellbergs motion 1911 om kristendomsundervisningens ersättande med undervisning i religionskunskap. Ett exempel på förslag, som indirekt syftade däråt eller åtminstone skulle få samma resultat, hade vi häromdagen, då katekesfrågan var före. Om denna motion vunnit bifall, och man således avskaffat lärobok i kristendom vid folkskolan och därmed överlämnat åt lärarna att undervisa var efter sitt sinne och uppfattning, så skulle det säkerligen blivit en synnerligen brokig blandning av religionsåskådningar i de olika skolorna och till och med kanske inom samma skola vid ombyte av lärare, och en så dålig kristendomsundervisning i flera fall, att var och en funnit bättre med ingen kristendomsundervisning alls i skolorna, och så hade den åsyftade »religionsfriheten» resulterat i *frihet från religion.*

Jag skall ej avvika längre från ämnet — vill blott här medelst det sagda konstatera tillvaron av det nämnda gradvis fortgående arbetet på att skilja skolan från kyrkan och bortskaffa kristendomsundervisningen från våra folkskolor. Jag menar, att vi måste en och var, taga en avgjord ställning till dessa slags frågor, och göra klart för oss om vi vilja, eller icke vilja, landets avkristnande. Om vi nämligen bidraga till undergrävande av statskyrkan, detta torde ligga klart för en var, så är det ingen *annan* religionsbekännelse i detta land, som förmår omfatta summan av det svenska folket med sådana band, som nu binder det vid religionen och gör, att Sverige ännu är ett kristet land. Man torde vara skyldig göra klart för sig, varthän det dock slutligen måste leda, om man, i likhet med vad föreliggande motion åsyftar, avlägsnar statskyrkans representanter, än här och än där, från utövande av den verksamhet, som de hittills haft åt sig anförtrödd.

I sammanhang härmed torde det ej vara ur vägen att såsom ett giv akt påminna om vad en framstående kammarledamot för någon tid sedan yttrade å ett stort partis vägnar inom denna kammar. Det står att läsa i andra kammarens protokoll för den 13 sistlidna mars. Den ärade kammarledamoten uttalade där den meningen, att statskyrkan vore »en rent kulturfientlig och skadlig institution» och att hans parti »som helhet principiellt omfattar kravet på statskyrkans avskaffande». Jag begagnar detta tillfälle att konstatera, att varken då eller senare *någon* röst höjts inom detta parti med avståndstagande för sin enskilda del från en sådan mening om statskyrkan.

Nu föreliggande motion synes ju ej — kanske för en var — vid första påseendet vara av så vital betydelse för vare sig kristendomsundervisningen i folkskolan eller för statskyrkan, men i enlighet med det anförda torde dock framgå, att de, som ej vilja statskyrkans avskaffande och därmed ett frambringande av faran för landets avkristnande, även i detta fall måste stå som *en* man gentemot varje försök i den riktning, som denna motion syftar,

nämligen att avlägsna statskyrkans representanter från sina nuvarande poster på ena eller andra området. Att jag nu citerade den ärade talaren av den 13 mars i år hade ock sin grund uti, att hans namn bl. a. står under denna motion, och jag kan för min del icke finna den så oskyldig, som herr Rydén själv nyss sade, att den var.

Ang. handläggning av folkskol-ärenden.
(Forts.)

Herr talman, jag skall be att få yrka bifall till reservanternas hemställan.

Herr Beckman: Det torde få anses som oomtvistligt, att åtminstone ännu så länge mellaninstanser behövas mellan överstyrelsen och folkskolinspektörerna. Den saken torde icke från något håll hava blivit bestridd. Då uppstår egentligen frågan, huruvida domkapitlen såsom sådana styrelser äro lämpliga att sköta de åligganden som de i denna egenskap fått sig anförtrodda. Det bestrides nu av motionärerna, och jag gissar, att huvudinvändningen mot domkapitlen skulle vara den, att de icke blivit tillsatta just med uteslutande avseende fästade på denna deras uppgift. Detta är sant, ty domkapitlen hava en mängd andra ärenden att sköta, och den största delen av dess medlemmar ha också sin huvudsakliga verksamhet förlagd åt annat håll. Men det torde å andra sidan icke kunna bestridas, att den tid, som domkapitlen fungerat såsom mellanstyrelse för folkskolan efter folkskolöverstyrelsens tillkomst, ännu är så pass kort, att man icke kan draga några slutsatser beträffande det sätt, varpå de skött sig. Det kan ingen vara villigare än jag att erkänna, att domkapitlen i deras nuvarande sammansättning icke längre äro lämpliga, men det är icke på de grunder, som anförts här i kammaren i dag eller i motionen, utan på den grunden att själva förutsättningen för domkapitelinstitutionen kommit bort genom inrättandet av en överstyrelse för de allmänna läroverken. Det var också redan år 1905, som Kungl. Maj:t i riktig insikt härom tillsatte en kommitté för omorganisation av domkapitlen, ehuru denna kommittés arbete icke lett till något resultat. Med anledning härav är nu en ny kommitté tillsatt med samma uppgift, nämligen att utreda frågan om domkapitlens omorganisation i överensstämmelse med en ny tids fordringar. Nog borde man kunna vänta till dess denna kommitté framlägger sitt förslag. Jag måste helt och hållet instämma med herr Bengtsson i Norup, att denna fråga är för tidigt väckt.

Jag skall emellertid be att få framhålla en annan synpunkt. Vill man avskaffa domkapitlen såsom mellanstyrelser för folkskolan, så måste något annat sättas i stället. Det må då ordnas med den saken huru som helst, vare sig man omorganiserar domkapitlen eller tillsätter nya styrelser för folkskolorna i stiftet, en sak är dock viss, och det är, att vilka förändringar som än vidtagas komma de att medföra kostnader och rätt betydande sådana för statsverket, medan någon billigare förvaltning än den, som nu finnes icke kan tänkas, ty denna förvaltning kostar ingenting med

Ang. hand-
läggning av
folkskol-
ärenden.
(Forts.)

undantag av utgifterna för expeditionen. Bisittarne i domkapitlen ha för sitt arbete icke ett öres ersättning.

Detta är en synpunkt, som jag tror bör framhållas, ehuru jag därmed icke vill hava sagt, att den uteslutande bör vara bestämmande vid en blivande reformering av domkapitlen, om en sådan skulle befinnas nödvändig, men jag tror, att diskussionen icke skulle bliva uttömmande, om icke även denna syn på tingen kommit fram.

Då jag måste instämma med herr Bengtsson i Norup däri, att tillfället att framlägga denna motion är synnerligen illa valt med anledning av att en utredning i frågan pågår och ännu icke blivit slutförd, skall jag, herr talman, be att få yrka bifall till reservationen.

Herr *Söderberg* i Hobborn instämde häruti.

Herr Rydén i Malmö: Herr talman! Jag skall icke replikera vare sig herr Lingström eller herr Hellberg i Ljungskile, utan endast be att få yttra några ord i anledning av den sista talarens argument, att man icke borde taga upp frågan på grund av att en kommitté var tillsatt. Jag tycker, att herr Beckman, som var uppriktigt nog att erinra därom, att ända sedan 1905 denna fråga legat under utredning, slog benen undan sin egen argumentering då han anförde detta. Det förhåller sig ju så, att år 1905 tillsattes en kommitté för att utreda frågan om domkapitlens omorganisation, och denna kommitté framlade också resultatet av sitt arbete, men detta resultat befanns vara omöjligt. Ingen regering har vågat bygga ett förslag på detta utlåtande. Sedan dess ha tio år gått, och domkapitlen sitta där, alltjämt lika olämpliga för sin uppgift.

Då passade den nuvarande ecklesiastikministern på att tillsätta en ny kommitté, och denna kommitté arbetar nu. Finnes det sannolikhet för, att den skall komma till ett bättre resultat? Jag behöver endast framhålla, att kommittén består av en biskop, en prost, en kyrkoherde och två högersinnade jurister samt dessutom en medlem av folkskolöverstyrelsen och en folkskollärare. Det är föga sannolikt, att denna kommitté skall komma till bättre resultat än den senaste och således lika litet kunna medverka till frågans lösning som den förra. Motionen har icke minst haft till ändamål att i detta fall förhindra ett nytt årtiondes uppskov med en lösning av denna fråga. Jag förvänar mig nästan över att herr Bengtsson i Norup känt sig så imponerad av den nuvarande ecklesiastikministern — som icke har visat alltför påfallande intresse för folkskolan — att han tänker sig, att andra kammaren skulle känna sig av hans initiativ förhindrad att fatta beslut i överensstämmelse med vad jag dock tror i allmänhet vara kammarens uppfattning.

Jag skall, herr talman, icke längre upptaga tiden, då vi ha

så många andra viktiga ärenden att behandla, utan vill endast tillägga, att jag vidhåller mitt yrkande.

*Aug. hand-
läggning av
folkskol-
ärenden
(Forts.)*

Herr Welin: Herr talman! Det är endast en liten replik till herr Rydén i Malmö, som jag skall be att få avgiva. Herr Rydén hade vänligheten att inblanda mig personligen i sitt anförande. Jag skall nu inte fästa mig därvid utan endast påpeka, att han gjorde sig skyldig till en missuppfattning av mina ord, något som ju för övrigt så lätt kan ske. Herr Rydén uttalade, att jag skulle ha sagt, att så länge folkskolan vill vara kristlig, så måste den lyda under domkapitlet. Jag skall då be att få läsa upp de ord, som jag antecknat till ledning för vad jag i denna fråga ämnade yttra. Denna anteckning lyder på följande sätt: »Så länge folkskolan vill vara kristlig och även är kristlig, passar det ganska bra, att domkapitlet, det religiösa värdare i orterna, även vårda sig om folkskolan». Jag förmodar, att det stenografiska referatet bra nära skall komma att sammanfalla med detta, även om icke överensstämmelsen skulle vara alldeles ordagrann. Med detta påpekande tror jag, att en del av de reflexioner, som herr Rydén byggt upp på sin oriktiga uppfattning av mina ord, förlora sin betydelse.

Herr vice talmannen D. Persson: Herr talman! Överstyrelsen för folkskolorna i riket har så nyligen inrättats, att jag tror det vara riktigtast, att man låter den ostört verka tillsammans med de myndigheter, som den har att samarbeta med. Jag kan från denna synpunkt instämma med dem, som icke anse tillräckliga skäl föreligga för den framställning, som gjorts i förevärande motion, men jag kan å andra sidan ännu mindre instämma med reservanterna och allra minst med de anföranden, som hållits till försvar för den vid utskottets utlåtande fogade reservationen. Under sådana omständigheter synes det mig vara klokast, om kamraren beslöte sig för att avslå såväl den i ämnet väckta motionen som den till utlåtandet fogade reservationen, och jag skall därför, herr talman, tillåta mig att yrka rent avslag.

Härmed var överläggningen slutad. I överensstämmelse med de därunder gjorda yrkandena framställde herr talmannen propositioner på 1:o bifall till utskottets hemställan, 2:o) avslag därpå och bifall i stället till den vid utlåtandet fogade reservationen samt 3:o) avslag å såväl utskottets hemställan som den i ämnet väckta motionen; och fann herr talmannen den sistnämnda propositionen hava flertalets mening för sig. Som votering emellertid begärdes, upptog herr talmannen för bestämmande av kontrapropositionen ånyo de båda återstående propositionerna, därvid herr talmannen förklarade sig anse den under 2:o) angivna nu vara med övervägande ja godkänd. Men även härom äskades votering, i anledning varav först uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Ang. hand-
ägning av
folkskol-
ärenden.
(Forts.)

Den, som till kontraposition i huvudvoteringen angående första tillfälliga utskottets utlåtande nr 9 antager yrkandet om avslag å utskottets hemställan och bifall i stället till den vid utlåtandet förgade reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit yrkandet om bifall till utskottets hemställan.

Omröstningen enligt denna voteringsproposition utföll med 83 ja, men 105 nej; och blev följaktligen den av kammaren nu godkända propositionen för huvudvoteringen så lydande:

Den, som vill, att kammaren avslår såväl första tillfälliga utskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 9 som den i ämnet väckta motionen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan.

Huvudvoteringen utvisade 93 ja, men 94 nej, vid vilken utgång kammaren således bifallit utskottets hemställan.

Jämlikt § 63 riksdagsordningen skulle detta beslut genom utdrag av protokollet delgivas första kammaren.

§ 4.

Vidare föredrogos vart efter annat:

lagutskottets utlåtande, nr 28, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:ts angående förändrade bestämmelser rörande ersättning till vittnen och sakkunniga i rättegångsmål; samt statsutskottets utlåtanden:

nr 58, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående användande av allmänna besparingar å riksstatens femte huvudtitel till modernisering av övningsbatteriet i exercishuset vid flottans station i Karlskrona m. m.;

nr 59, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition om anslag för upplysnings- och undervisningsverksamhet för nykterhetens främjande jämte en i ämnet väckt motion; och

nr 60, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående användning av viss besparing å anslaget till 1914 års kurser i alkohologi och hälsolära.

Kammaren biföll vad utskotten i nämnda utlåtanden hemställt.

§ 5.

Till avgörande förelåg härpå statsutskottets utlåtande, nr 61, i anledning av väckt motion om viss ändring i gällande villkor för statsunderstöd till folkbibliotek. *Ang. villkoren för statsunderstöd till folkbibliotek.*

I en inom andra kammaren väckt motion, nr 73, hade herr *Welin* föreslagit, att riksdagen måtte besluta sådan ändring av bestämmelserna för folkbibliotek i kungörelsen den 23 september 1912, att villkoret i avdelningen A mom. 5 »varvid tillika skall iakttagas, att statsunderstött folkbibliotek får inrymmas i för undervisningen avsedda skollokaler endast för så vitt särskilt skolbibliotek även finnes» måtte utgå.

Utskottet hemställde, att ovanberörda motion icke måtte av riksdagen bifallas.

Efter föredragning av utskottets hemställan yttrade:

Herr *Welin*: Herr talman! Jag skall be att med anledning av utskottets avstyrkande hemställan få säga några ord.

Utskottet säger i början av utlåtandet: »Utskottet har icke funnit några sådana skäl vara av motionären förebragta, att de kunna giva utskottet anledning förorda motionen i fråga.» Jag tror dock, att jag i motionen framdragit åtskilliga skäl, ehuru de möjligen icke beaktats av statsutskottet. På sidan 3 i motionen har jag sålunda bland annat framhållit, att det synes mig vara vida viktigare att man får folkbibliotek än skolbibliotek, och jag har också anfört skäl för denna min åsikt. Barnen ha sin skolgång, sina läxor och lekar, och de måste i någon mån deltaga i arbetet i hemmen. Under sådana omständigheter blir för dem icke mycken tid övrig för läsning av biblioteksböcker. Ett motsatt förhållande äger rum med avseende på ungdomen, den ungdom nämligen, som ännu icke kommit ut i livets hårda arbete. Denna ungdom får ofta en del stunder lediga, som den kan ägna åt läsning, och vi veta, att ungdomen i regel är vetgirig och gärna kastar sig över den litteratur, som den kan komma åt. Denna läsning är för ungdomen av större betydelse än barnens läsning är för barnen, ty ungdomen är mera mogen och kan bättre tillägna sig det vetande, som kan fås ur litteraturen.

Av dessa skäl har jag ansett, att folkbibliotek, tillgängliga för ungdom, äro viktigare än skolbibliotek. Är det så, att folkbibliotek, avsedda framför allt för ungdom men även för äldre, äro

Ang. villkoren
för stats-
understöd till
folkbibliotek.
(Forts.)

viktigare än skolbibliotek, så följer därav, att frånvaron av skolbibliotek icke får hindra tillkomsten av folkbibliotek.

Detta är det ena skälet, som jag anfört i motionen. Det andra är, att det på landsbygden ofta är illa ställt med hänsyn till de lokala förhållandena. Visserligen kan man understundom inhysa folkbiblioteken i sockenstugor eller andra offentliga byggnader, men det är icke sagt, att man under sådana förhållanden kan erhålla någon person, som är lämplig att vårda biblioteken, under det att i skolorna alltid finnes någon lärare eller lärarinna, som bör kunna förstå, huru ett bibliotek skall handhavas. För övrigt skulle jag vilja säga, att folkskolorna äro särskilt lämpliga för detta ändamål, emedan de vanligen utgöra medelpunkterna för folkbildningsarbetet inom socknen eller sockendelen.

Jag tror, att dessa skäl, som jag anfört till stöd för min uppfattning, att ifrågavarande bestämmelse borde upphävas, äro tillräckligt starka, och att utskottet sålunda icke med fog kan påstå, att de förebragta skälen icke kunnat giva utskottet anledning att förorda motionen i fråga.

Vidare säger utskottet överst på sidan 10: »Departementschefen uttalade också, på anförda ställe, såsom sin åsikt, att en bestämmelse av huvudsakligen sådant innehåll skulle främja skolbibliotekens utveckling». Departementschefen skulle sålunda ha ansett, att det skulle leda till skolbibliotekens utveckling, att folkbibliotek icke finge inrymmas i skola, därest icke därstädes skolbibliotek förut finnes, och utskottet förklarar sig instämma i detta. Nu är jag och, som jag tror, många med mig av en motsatt mening om den saken, vilket bibliotek, skolbibliotek eller folkbibliotek, som i första rummet bör främjas, och då kan ju för oss detta skäl, att folkbibliotek icke skulle få inrymmas i skollokal, om icke skolbibliotek där finnes förut, icke ha någon betydelse.

Vidare framhåller utskottet i samband härmed följande: »Mot en dylik bestämmelse hade anmärkts, att det för vissa kommuner kunde bliva allt för betungande att underhålla både folkbibliotek och skolbibliotek. Anmärkningen syntes dock icke hava fog för sig. Minimibeloppet för kommunens understöd till skolbibliotek skulle bliva 15 kronor, ett belopp, som knappast för någon kommun syntes spela en avsevärdare roll.» Härtill ber jag få säga, att detta understöd väl endast sällan kommer att stanna vid minimibeloppet 15 kronor, och vidare kan det hända, att kommunen av varjehanda skäl icke skulle vilja ha något skolbibliotek. Under sådana omständigheter blir det ju ett betydande hinder att utgiva 15, 20 eller 30 kronor för ett skolbibliotek endast därför, att man i samma lokal vill inrymma ett folkbibliotek.

Slutligen säger utskottet, att ingen erfarenhet vunnits, som skulle kunna föranleda ett frångående av de principer, som utskottet framhållit. Jag tror däremot, att det finnes ganska rikligt sådan erfarenhet ute i bygderna. Jag har erhållit påstötningar från flera personer att framlägga denna motion, och jag har samrätt med omdömesgiltiga personer, innan motionen avgavs. Där-

under har jag erhållit full klarhet därom, att erfarenhet verkligen vunnits om olägenheter av ifrågavarande art. Jag är säker om, att här finnas åtskilliga ledamöter i kammaren, som, om så erfordrades, skulle kunna bekräfta, att sådana olägenheter förefunnos.

*Ang. villkoren
för stats-
understöd till
folkbibliotek.*

(Forts.)

Min avsikt med motionen har alltså varit att få bort denna bestämmelse, att folkbibliotek icke skulle få inrymmas i skollokaler om icke skolbibliotek finnes där förut, och trots ett enigt statsutskott ber jag, herr talman, få yrka bifall till motionen i fråga.

Herr Rydén i Malmö: Herr talman! Jag skall be att med endast några korta ord få yrka bifall till utskottets hemställan.

Jag tycker, att den motivering, som utskottet anfört, är alldeles tillräcklig för att övertyga kammaren om att man icke bör fatta något positivt beslut på grundvalen av denna motion. Det är ju allom bekant, att 1912 års riksdag fick sig förelagt ett betydande reformförslag beträffande folkbiblioteksväsendet i allmänhet. Detta reformförslag hade framkommit efter utredning i första hand av den av alla högt skattade experten på detta område doktor Valfrid Palmgren och sedermera av en särskild korporation av sakkunniga, vilka utarbetade ett förslag i ärendet. Och i huvudsaklig — ja, jag tror så gott som fullständig överensstämmelse med det förslag, som framkom efter utredning av dessa på området erfarna och särskilt intresserade personer, fattade riksdagen sitt beslut. Denna reform trädde nu i kraft år 1913, men den hade icke varit gällande ett år, förrän, under vinterriksdagen 1914, en motion väcktes med förslag om förändring. Denna motion blev på grund av riksdagsupplösningen icke behandlad, och eftersom motionären icke var med under höstriksdagen, så kom motionen då icke fram. Nu har emellertid herr Welin tagit upp densamma. Jag tror för min del, att det finnes en liten riktig kärna i motionen, som man skulle kunna få fram, om man finge tid att litet närmare överlägga om saken. Det är mycket möjligt, att bestämmelsen icke i alla avseenden är på lämpligaste sätt avfattad. Däremot är det alldeles givet, efter min uppfattning, att man icke kan gå den väg, motionären föreslagit, nämligen att stryka hela bestämmelsen. Då man icke här på rak arm kan framlägga ett förslag till ändring, så är det alltså riktigast att biträda utskottets förslag.

Jag skulle emellertid vilja hemställa, om icke motionären till en annan riksdag efter samråd med några för vårt folkbiblioteksväsen intresserade personer kunde komma igen med något förslag, så att man skulle kunna få denna bestämmelse så formulerad, att de olägenheter, som kunna förefinnas, bleve avhjälpda. Att däremot gå den vägen att man helt och hållet kastar bort denna bestämmelse och därigenom, om jag så får säga, rycker undan en viktig plattform för skolbiblioteken, är, såvitt jag förstår, icke det riktiga. Då den tid, under vilken denna bestämmelse varit tillämpad, är så kort, och då man här icke bör kasta ut barnet

Ang. villkoren
för stats-
understöd till
folkbibliotek.

med badvattnet, vilket man skulle göra, om man bifölle motionen, sådan som den föreligger, så ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

(Forts.)

Herr Bengtsson i Norup: Herr talman! Till vad som anförts såsom stöd för att det icke vore riktigt, att denna bestämmelse komme bort, vill jag endast ytterligare tillägga en synpunkt. Bestämmelsen har ju kommit till bland annat för att man skall kunna skilja den lektyr, som är avsedd för skolungdom, från den, som är avsedd för äldre personer, och detta bör, enligt min mening, absolut vara skilt. Det är visserligen icke nödvändigt, att de olika biblioteken äro inrymda i särskilda rum, utan de kunna till och med mycket väl förvaras i samma skåp, för så vitt det endast är olika dörrar, så att skolungdomens bibliotek kommer för sig och folkbiblioteket för sig, och bibliotekarien sålunda kan hålla de olika biblioteken åtskilda.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad samt herr talman givit propositioner på dels bifall till utskottets hemställan, dels ock avslag å berörda hemställan samt bifall i stället till den i ämnet väckta motionen, blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 6.

Ang. förhöjt
bidrag till
avlöning åt
exekutions-
betjäningen i
Stockholm.

Vidare upptogs till behandling statsutskottets utlåtande, nr 62, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående höjning av anslaget till överståthållarämbetet, avseende ökat bidrag till avlöning åt den under andre stadsfogden i Stockholm lydande exekutionsbetjäningen.

Uti den till riksdagen den 14 januari 1915 avlåtna propositionen angående statsverkets tillstånd och behov hade Kungl. Maj:t i punkt 8 under sjätte huvudtiteln föreslagit riksdagen att i avbidan på den proposition, som kunde komma att i ämnet avlåtas, tillsvidare för ändamålet beräkna en höjning från och med år 1916 av det å ordinarie stat upptagna anslaget till överståthållarämbetet, 97,822 kronor, med 10,000 kronor eller till 107,822 kronor.

Därefter hade Kungl. Maj:t uti en till riksdagen den 26 mars 1915 avlåten proposition, nr 97, med återopande av bifogat utdrag av statsrådsprotokollet över civilärenden för samma dag föreslagit riksdagen att å staten för överståthållarämbetet, i stället för det till avlöning åt exekutionsbetjäningen i Stockholm upptagna belopp, 12,200 kronor, från och med år 1916 såsom bidrag till avlöning åt den under andre stadsfogden i Stockholm lydande exekutionsbetjäningen anvisa ett belopp av 21,000 kronor samt till följd därav från och med år 1916 höja det å riksstaten uppförda ordinarie anslaget

till överståthållarämbetet från 97,822 kronor med 8,800 kronor eller till 106,622 kronor.

Vidare hade herr *Tengdahl* uti en inom andra kammaren väckt motion, nr 226, föreslagit riksdagen besluta att å staten för överståthållarämbetet, i stället för det till avlöning åt exekutionsbetjäningen i Stockholm upptagna belopp, 12,200 kronor, från och med år 1916 såsom bidrag till avlöning åt den under andre stadsfogden i Stockholm lydande exekutionsbetjäningen anvisa ett belopp av 30,000 kronor samt till följd därav från och med år 1916 höja det å riksstaten uppförda ordinarie anslaget till överståthållarämbetet från 97,822 kronor med 17,800 kronor eller till 115,622 kronor.

Ang. förhöjt bidrag till avlöning åt exekutionsbetjäningen i Stockholm.

(Forts.)

Utskottet hemställde,

a) att Kungl. Maj:ts förevarande proposition ej måtte av riksdagen bifallas,

b) att herr *Tengdahls* ovanberörda motion ej heller måtte vinna riksdagens bifall.

Vid utlåtandet var emellertid fogad reservation av herrar *Swartz, Strömberg, Lamm, H. H. K. Ericson, C. G. Ekman, Ekelund*, greve *Posse, Widell, Persson* i Stallerhult och *Nilsson* i Kabbarp, vilka ansett, att utskottet bort hemställa om bifall till Kungl. Maj:ts förevarande proposition samt avslag å herr *Tengdahls* ovanberörda motion i vad densamma skilde sig från Kungl. Maj:ts förslag.

Utskottets hemställan upplästes, varefter ordet begärdes av

Chefen för civildepartementet herr statsrådet von *Sydow*, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Det ämne, som behandlas i statsutskottets föreliggande utlåtande, har varit en gammal stridsfråga mellan staten och Stockholms stad. Striden sträcker sig tillbaka ända till 1840-talet. Från Stockholms stad har man förut ständigt hävdadt den uppfattningen, att det åligger staten såsom en rättslig förpliktelse att svara för avlöning till exekutionsbetjante. Från statsmakternas eller, kanske rättare, från riksdagens sida har däremot intagits en mera vacklande hållning. Sålunda har riksdagen åren 1856—58, 1862—63, 1872 och 1885 ställt sig på den ståndpunkten, att staten huvudsakligen av historiska skäl har skyldighet att svara för denna avlöning. Klarast har kanske detta fått sitt uttryck i 1856—58 års riksdags skrivelse. Då beviljade rikets ständer ett begärt belopp och yttrade i sammanhang därmed att det visserligen åläge städerna i allmänhet att bestrida de kostnader, som vore förenade med exekutionsväsendet därstädes. Men då Stockholms stad vore att betrakta såsom ett särskilt län och avlöningen för den hos dess överstyrelse anställda personal hittills städse blivit bekostad sv statsmedel, hade rikets ständer funnit något tvivel icke böra uppstå om statens åliggande att,

Ang. förhöjt-
bidrag till
avlönning åt
exekutions-
betjäningen i
Stockholm.
(Forts.)

därest avlöningen befundes otillräcklig, ytterligare anslå de medel som erfordrades till densamma förbättrande. År 1885 förklarade också statsutskottet, utan meningsskiljaktighet, att av i ämnet lämnad redogörelse framginge, att exekutionsbetjäningens i Stockholm avlöning under mera än tvåhundra år bestritts av statsmedel och att staden aldrig bidragit till densamma, samt att fullt skäl syntes föreligga därtill, då grunden till berörda förhållande vore att söka i den omständigheten, att, då överståthållarämbetet, samtidigt med lantregeringens ordnande, genom 1634 års regeringsform inrättades, Stockholms stad betraktades såsom ett län för sig och till följd därav exekutionsärendena i Stockholm icke såsom i andra städer ställdes under den av staden avlönade magistraten, utan överlämnades åt överståthållarämbetet, för vars avlöning det tillkom staten att, likasom i fråga om övriga länsstyrelser, bära tungan. Å andra sidan har riksdagen 1850—51, 1865—66, 1900 och 1903 funnit, att någon sådan skyldighet icke åligger staten. År 1880 intog riksdagen kan man säga en mera avvaktande hållning i avbidan på en utredning, som väntades komma.

För närvarande finns emellertid under sjätte huvudtiteln å överståthållarämbetets stat uppfört ett ordinare anslag av 12,200 kronor till avlöning å exekutionsbetjäningen i Stockholm. Detta belopp motsvarar givetvis numera endast en ringa bråkdel av stadens kostnader för exekutionsväsendet i dess helhet. I oktober 1913 kom också överståthållarämbetet in till Kungl. Maj:t med en framställning om ökning av detta anslag med ett belopp av 17,800 kronor. Av vissa skäl begärdes denna ökning endast på extra stat. Denna framställning har sitt särskilda intresse därigenom, att Stockholms stad nu söker finna en rationell grund för en delning av kostnaderna mellan staten och staden. Den grunden tror sig staden finna däruti, att staden skulle svara för avlöningen till de exekutionsbetjante, som lyda under förste och tredje stadsfogden, medan staden vill, att staten skall svara för avlöningen till motsvarande tjänstemän under andre stadsfogden. Staden motiverar detta därmed, att andre stadsfogden är sysselsatt med indrivandet av oguldna utskylder till främmande kommuner, verkställighet av utslag i brottmål och lämnande av handräckning åt andra myndigheter, och att andre stadsfogden därför kan sägas utöva en verksamhet, som mera tillhör statens intressesfär.

Ärendet har sedermera varit föremål för en synnerligen ingående utredning hos löneregleringskommittén. Inom parentes vill jag säga herr Tengdahl, som beklagat sig över att detta utlåtande är skäligen torrt, att det nog väsentligen har sin grund däri, att exekutionsbetjäningens i Stockholm historia icke är roligare. Löneregleringskommittén har emellertid, och det fullkomligt enhälligt, kommit till det resultatet, att någon rättslig förpliktelse för staten att svara för eller ens bidra till kostnaderna för exekutionsbetjäningens avlöning icke kan anses föreligga, och löneregleringskommittén avvisar också den argumentering staden för i syfte att påvisa, att andre stadsfogdens exekutionsbetjante

skulle mer än övriga motsvarande tjänstemän fylla en statsfunktion. Däremot har löneregleringskommittén ansett billighetsskäl och skälighet tala för, att staten ökar sitt bidrag något, nämligen med ett belopp av 8,800 kronor, så att hela bidraget från staten skulle uppgå till till 21,000 kronor. Och detta vill löneregleringskommittén ha uppfört på ordinarie stat.

Den kungl. propositionen är avfattad i anslutning till löneregleringskommitténs utlåtande, d. v. s. i anslutning till dess resultat, om jag också icke helt kunnat följa löneregleringskommittén i vissa detaljer av dess motivering.

Nu har statsutskottet, såväl majoriteten som reservanterna, varit fullt ense därom — och det tror jag är en god sak redan det — att den av löneregleringskommittén åvägabrakta utredningen ådagalagt, att någon rättslig förpliktelse för statsmakterna att åtaga sig någon kostnad för avlöning till exekutionsbetjäningen i Stockholm icke förefinnes. Men därmed stannar också enigheten. Statsutskottets majoritet har sålunda hemställt om avslag på den kungl. propositionen och herr Tengdahls motion, och motiverar detta huvudsakligen därmed, att den omständigheten, att Stockholms stad på grund av historiska förhållanden kommit att intaga en gynnad undantagsställning, borde icke föranleda därtill, att staden skulle få ett ökat statsbidrag. Reservanterna återigen har funnit billighetssynpunkten tala för den ökning, varom löneregleringskommittén hemställt.

Vad nu till en början angår frågan om den rättsliga förpliktelsen, så kan ju den frågan möjligen ha varit föremål för tvekan, innan den nya utsökningslagen av 1877 trädde i kraft, men enligt min mening blev genom denna lag även Stockholms stads ställning i förevarande hänseende slutligt reglerad därhän, att det åligger staden att betala avlöningen till dess exekutionsbetjänte. Löneregleringskommittén, som vänt ut och in på denna fråga på alla sätt, har också, såsom nämnt, kommit till det resultatet, att någon sådan rättslig förpliktelse icke föreligger.

Att å andra sidan skälighet och billighetshänsyn kunna tala för att staten lämnar något ökat bidrag till stadens kostnader, finner jag lika med löneregleringskommittén ha mycket goda skäl för sig. De synpunkter, som härvidlag göra sig gällande, äro dels de rent historiska och dels sådana, som ha sammanhang därmed, att Stockholms stad på sätt och vis intager en dubbelställning, såsom å ena sidan utgörande en stadskommun och å andra sidan intagande ställningen av en administrativ enbet motsvarande länet. Beträffande de historiska skälen kan ju åberopas, att staten under en lång följd av år allt ifrån överståthållardömets första inrättande och långt in på 1800-talet, i över tvåhundra år, helt bekostat denna avlöning och sedermera alltjämt bidragit till densamma. Beträffande den särställning Stockholm stad intager, därigenom att staden kan betraktas såsom jämställd med ett län, så ligger nog häri det allra kraftigaste skälet för att staten verkligen skall bidra till kostnaderna. Inom ett län är det, som herrarna känna, så, att

Ang. förhöjt bidrag till avlöning åt exekutionsbetjäningen i Stockholm.

(Forts.)

Ang. förhöjt
bidrag till
avlönning åt
exekutions-
betjäningen i
Stockholm.

(Forts.)

där delas kostnaderna för avlöning till de tjänstemän, som ha hand om exekutionsuppgifter, mellan staten och kommunerna, i alla händer lantkommunerna. Då kan det ju synas rätt och billigt, att en motsvarande delning äger rum även mellan staten och Stockholms stad. Jag erinrar vidare om, att staten under alla tider bidragit till dessa kostnader och efter hand allt intill 1880 ökat detta bidrag. När nu ett mycket starkt behov framträder dels av ett ökat antal exekutionsbetjante, särskilt efter Brännkyrkas inkorporering, och dels också av ökade löneförmåner för dessa exekutionsbetjante, så kan det ju synas ganska rätt och billigt, att staten i någon mån ökar det tidigare bidraget.

Vad nu angår beloppet av ett sådant ökat bidrag, är det ju alltid svårt, när det gäller att döma efter skälighet och billighet, att finna någon verkligt objektiv grund, efter vilken man kan räkna. Löne regleringskommittén har försökt finna en sådan grund. Jag vill icke säga, att jag anser det vara fullt riktigt att i avlöningshänseende jämföra en första vaktmästare och en exekutionsbetjant, men det är dock en grund att gå efter, och själva resultatet tycker jag kan vara mycket acceptabelt.

Om emellertid dessa billighetsskäl icke vinna kammarens öra, så är det i alla fall ett rent praktiskt syfte, man kan vinna genom bifall till Kungl. Maj:ts, av reservanterna förordade förslag. Därigenom blir ju så uttryckligt, som kan ske, utsagt, att skyldigheten att svara för denna avlöning tillkommer Stockholms stad och icke i någon mån staten. Redan därmed är mycket vunnit. Man får denna gamla stridsfråga slutligt upplärad. Och för övrigt, om kammaren återigen följer statsutskottet, hur blir ställningen då? Vem kommer det att gå ut över? I främsta rummet över de exekutionsbetjante, som stå med oreglerade löner, dessa exekutionsbetjante, vilka, så som herr Tengdahl i sin motion närmare utvecklade, fylla en både ansvarsfull och viktig men också obehaglig uppgift. Vidare kan det mycket väl hända, att den alltjämt växande mängden av ärenden, som hopar sig på andre stadsfogdens bord, om frågan nu fortfarande hålles svävande, kommer allt fortfarande att växa till men icke minst för landets övriga kommuner. Som herrarna hörde, är det nämligen så, att till andre stadsfogdens uppgifter hör att indriva utskylder, som av andra kommuner debiterats till Stockholm sedermera inflyttade personer.

Skulle åter riksdagen bifalla den kungl. propositionen, då blir som sagt frågan slutligt klarerad, och jag tycker, att om man nu med rund hand ökar på detta bidrag med 8,800 kronor, så vore det ett ganska värdigt sätt att från riksdagens sida slutligt avföra hela denna stridsfråga.

Vidare anförde

Herr Nilsson i Kabbarp: Herr talman, mina herrar! Jag är till väsentliga delar förekommen av herr civilministern, men då

jag har mycket deltagit i detta ärendes förberedande behandling, skall jag dock be att få, om än med någon utförlighet, redogöra för min syn på saken.

Det är, som herr statsrådet erinrade, en gammal stridsfråga, som nu föreligger till avgörande. Skall Stockholms stad vidkännas hela kostnaden för exekutionsväsendet i huvudstaden, eller förefinnes någon rättslig förpliktelse för staten att gälda viss del därav? Detta är den gamla tvistefråga, som ligger bakom den kungl. propositionen om en till 8,800 kronor belöpande förhöjning av det anslag, som statsverket sedan många år tillbaka utbetalt som bidrag till sagda ändamål. Jurister och andra skriftlärdade, som under gångna tider haft sig förelagt att undersöka denna sak och säga sin mening om den, ha i allmänhet förklarat staten vara skyldig att gälda åtminstone viss del av kostnaden. Exekutionen är obestriddligen ett statsändamål, och då statsverket deltagit i kostnaden för exekutionsväsendet i samtliga rikets län, så bör, har man menat, statsverket jämväl göra det i Stockholm, som är ett län för sig, om det än blivit rubricerat som ett överståthållar-döme. Denna uppfattning, som fylligast utformats i härads-hövding Bergius' bekanta utredning av år 1884, har första kammaren upptagit som sin och hävdad den med orubblig konsekvens. Andra kammaren däremot har vid olika tillfällen sagt ifrån som sin mening, att liksom rikets övriga städer själva bekosta sitt exekutionsväsen i ett och allt, bör Stockholms stad göra detsamma, och att ingen förpliktelse i det hänseendet åligger statsverket. Men tyvärr har andra kammaren icke iakttagit någon konsekvent hållning i denna fråga. Andra kammaren har vacklat. Och särskilt då den av härads-hövding Bergius företagna utredningen blivit framlagd, gick andra kammaren över till den av första kammaren hävdade ståndpunkten och uppförde då som ordinarie anslag det förutvarande extra anslaget till exekutionsbetjäningens avlöande.

Men därmed har icke tvisten blivit avgjord. Andra kammaren har fallit tillbaka på sin gamla ståndpunkt. Och efter hand har det uppstått ett allt obehagligare motsatsförhållande mellan Stockholms stad å ena sidan och staten å den andra, och spänningen har vuxit, i samma mån som underexekutors-göromålen i Stockholm ökats och exekutionsbetjäningen därmed också behöft ökas och bättre tillgodoses.

Så hänsköts frågan 1912 av Stockholms stadsfullmäktige till en kommunal kommitté för utredning. Denna kommunala kommitté föreslog, att staden, såsom herr statsrådet nyss framhöll, skulle åtaga sig att avlöna alla tre stadsfogdarna och jämväl de under förste och tredje stadsfogden lydande exekutionsbetjante, men beträffande de under andre stadsfogden lydande exekutionsbetjante, d. v. s. de, som ha att indriva å annan ort förfallande skatterestansier, ansåg kommittén, att de borde avlönas av statsverket. I överensstämmelse härmed ingick överståthållarämbetet med ett nytt förslag till Kungl. Maj:t. Kungl. Maj:t infortrade yttrande från statskontoret, och så sent som i december 1913 förklarade

Ang. förhöjt bidrag till avlöning åt exekutionsbetjäningen i Stockholm.

(Forts.)

Ang. förhöjt
bidrag till
avlönning åt
exekutions-
betjäningen i
Stockholm.

(Forts.)

statskontoret för sin del, att rättslig förpliktelse ålåge statsverket att gälda viss del av kostnaderna för detta exekutionsväsende. Härefter hänsköt Kungl. Maj:t hela ärendet till löneregeringskommittén för ny utredning.

Efter en grundlig undersökning kom löneregeringskommittén till det resultatet, att någon rättslig förpliktelse för statsmakterna att åtaga sig kostnad för avlöning av exekutionsbetjäningen i Stockholm icke förefinnes. Men å andra sidan framhöll kommittén, att staten icke desto mindre från början kommit att vidkännas kostnad för detta ändamål, en kostnad, som emellertid antagit karaktären av ett blott och bart bidrag. Då nu ingen ny omständighet inträffat, som kunde motivera indragning av det för närvarande utgående statsbidraget, ansåg sig löneregeringskommittén, i anknytning till de historiska förhållandena, böra stanna vid den meningen, att statsverket fortfarande borde lämna ett sådant bidrag. Och denna mening ansåg löneregeringskommittén böra bli gällande under nu överskådliga förhållanden och särskilt så länge någon mera fullständig reglering av statens och Stockholms stads inbördes ekonomiska förhållanden, åtminstone beträffande överståthållarämbetet i dess helhet, icke blivit åvägbragt. Beträffande slutligen storleken av detta bidrag ansåg kommittén, att det lämpligen kunde bestämmas till 21,000 kronor, vilket skulle medföra en ökning av det nuvarande anslaget med 8,800 kronor. Men på samma gång ställde sig kommittén bestämt avvisande till förslaget, att staten skulle bestrida avlöningen för vissa särskilda exekutionsbetjante. Det var, sade kommittén, stadens uppgift, att bestämma avlöningen för dessa tjänstemän och ordna med dessa sina tjänare. Staten lämnade blott ett av den historiska traditionen betingat bidrag. Och därest kommitténs förslag vunne bifall, borde, menade kommittén, statsmakterna kunna förvänta att genom överståthållarämbetets och Stockholms stads försorg de för staten och landets alla kommuner så viktiga tjänsteuppgifter, som berodde på andre stadsfogden och hans underlydande, bleve i behörig tid och ordning fullgjorda.

Löneregeringskommitténs förslag upptogs av Kungl. Maj:t och blev den proposition, vi nu ha att besvara.

Vid den förberedande behandlingen inom statsutskottets tredje avdelning rönt den tankegång, som genomsyrar såväl kommitténs utlåtande som den kungl. propositionen, allmänt gillande, och avdelningens ledamöter anslöto sig enhälligt till Kungl. Maj:ts förslag. Men vid ärendets behandling i det samlade statsutskottet restes ett bestämt motstånd mot varje tanke på förhöjning av det nu utgående anslaget. Man ansåg sig där böra hävda den uppfattning, som merendels varit andra kammarens, och man ansåg sig böra göra detta så mycket mer nu, som Kungl. Maj:t med stöd av löneregeringskommitténs utredning fritagit statsverket från varje rättslig förpliktelse att bekosta exekutionsväsendet. Det blev så omröstning mellan å ena sidan det yrkande, som kammarens ledamöter här i utlåtandet återfinna såsom utskottets, och å andra

sidan det yrkande, som gjorts av tredje avdelningen och som kammaren återfinner i reservationen. Resultatet blev 12 röster mot 12, och med den förseglade sedelns tillhjälp segrade till sist yrkandet om avslag.

Ang. förhöjt bidrag till avlöning åt exekutionsbetjäningen i Stockholm.

(Forts.)

Jag tror emellertid icke, att jag misstager mig, om jag säger, att det vida övervägande flertalet i denna kammare med glädje röstar för avslag på den kungl. propositionen. Varför skall, säger man, Stockholm, den största, rikaste och i så många hänseenden gynnade staden åtnjuta förmånen av statsbidrag till exekutionsbetjäningen, då de andra städerna icke tillerkänts en sådan förmån? Vad de andra städerna beträffar, så bekostar ju t. ex. Malmö själv icke blott indrivningen av de skatterestantier, som stadens egna, i Malmö skattskrivna invånare ha att gälda till Malmö stad, utan även de skattebelopp, som till Malmö inflyttade stockholmare ha att gälda till Stockholms stad. Malmö gör Stockholm denna tjänst och alla de andra städerna också. Borde då inte Stockholm göra Malmö och de övriga städerna samma återtjänst? Detta vore ju enkel reciprocitet. Eller skall Stockholm — därför att det är överståthållardöme och säte för riksstyrelsen och så mycket annat, eller kanske därför att Stockholm sedan gammalt åtnjuter statsbidrag jämväl för polisväsende och uppborðsverk — få vråka denna börda på statsverket? Jag tänker, att det är så långt ifrån, att denna kammare vill medgiva någon höjning av anslaget till exekutionsväsendet i Stockholm, att den snarare vill slopa även det gamla ordinarie anslaget. För min del skall jag, såsom saken nu utvecklats sig i utskottet, icke heller göra något yrkande om bifall till den propo-nerade ökningen, fastän mitt namn står antecknat bland reservanternas. För mig har det nämligen aldrig varit något intresse att i här omhandlade hänseende tillgodose Stockholms stad på statsverkets bekostnad. När jag anslöt mig till lönergleringens förslag och sedan till propositionen, så skedde det för att främja frågans lösning och om möjligt komma till en slutuppgörelse i den gamla segslitna tvisten. Och jag vågar tillägga, att detta jämväl varit det väsentliga syftet för mina ärade kamrater i kommittén, ett syfte, som bör vara mycket eftersträvansvärt både för att bereda den ifrågavarande exekutionspersonalen möjlighet till drägligare avlöningsvillkor och arbetsvillkor och än mer ur den allmänna synpunkten att befria en mängd landsortskommuner från den börda av besvär, obehag, bråk och krångel, som de få vidkännas genom den bristfälliga exekutionen här i Stockholm.

Nu kan det tyckas, som om kommitténs osparda möda skulle vara förgäves, då utskottet gått isär och kamrarna förmodligen komma att stanna i olika beslut. Jag tror dock icke, att det förhåller sig på det sättet. Bortsett från den omständigheten, att kommitténs utredning alltid har sitt värde ur forskningssynpunkt, vagar jag påstå, att tack vare kommitténs insats har hela tvisten mellan staten och staden nu kommit till en avgörande vändpunkt. Hittills har kammare stått mot kammare icke blott i fråga om

Ang. förhöjt
bidrag till
avlöning åt
exekutions-
betjäningen i
Stockholm.
(Forts.)

anslagsbeloppets storlek utan även i principiellt hänseende. Nu däremot har, åtminstone vad kamrarnas representanter i statsutskottet beträffar, en försoning i den principiella uppfattningen manifesterats: även första kammarens representanter uttala nu sin anslutning till den av kommittén hävdade uppfattningen, att någon rättslig förpliktelse för statsmakterna att åtaga sig kostnad för exekutionsbetjäningens avlöning icke förefinnes, och att det åligger Stockholms stad att svara för avlöningen åt exekutionsbetjäningen, som genom stadens försorg bör anställas till sådant antal, att underexekutorsgöromålen här i Stockholm må komma att i behörig tid och ordning fullgöras. Detta är löneregleringskommitténs icke obetydliga förtjänst. Tvisten mellan kamrarna gäller nu realiter endast anslaget storlek, om det skall vara 12,200 eller 21,000 kronor, och detta är ju en relativt underordnad sak, åtminstone för det rika Stockholm. Herr Tengdahl, som motiö när i frågan, och själv ledamot av Stockholms stadsfullmäktige, säger sig ju också hysa den livliga övertygelsen, att bara Stockholms stad får ett klart besked angående riksdagens vilja, skall staden icke ett ögonblick draga sig för att i betydande grad öka avlöningen för dessa exekutionsbetjante, och detta till och med utan något statsbidrag alls.

Ja, herr Tengdahls motion utgör ju, vågar jag säga, ett vidunder genom sin mångfald av misstag och tokroligheter, men i en punkt ger jag honom fullständigt rätt. Det bör vara riksdagen angeläget att nu ge Stockholms stad ett rent och klart besked i denna fråga. I valet mellan statsutskottets hemställan och reservationernas föredrar jag visserligen reservationen, enär denna innebär ett dylikt klart besked och dessutom genom att medgiva en viss höjning av anslagsbeloppet bereder åtminstone någon ökad utsikt att vinna stadsfullmäktiges bifall till detta, jag skulle vilja säga *avtal* och därmed tvistens definitiva biläggning, medan däremot utskottets yrkande ju endast hävdar ett status quo, som lämnar tvistefrågan öppen för framtiden. Men såsom jag redan sagt, skall jag icke besvåra kammaren med något orkeslöst yrkande på bifall till reservationen. Jag skall i stället be att få göra ett yrkande, som, hoppas jag, kan samla de allra flesta i denna kammare. Jag tar nämligen för givet, att om ingenting särskilt kommer emellan, bifaller första kammaren reservationen, och andra kammaren utskottets förslag. Kamrarna skulle således stanna i olika beslut och nödgas företaga gemensam votering angående anslagsbeloppets storlek. Då fölle enligt gammal praxis all motivering bort, och vare sig första kammaren eller andra kammaren segrade, komme riksdagens skrivelse till Kungl. Maj:t icke att innehålla annat än ett naket meddelande om det voterade anslaget storlek. Det klara beskedet angående riksdagens principiella uppfattning i frågan skulle alltså icke komma fram i riksdagens skrivelse. Detta vore efter min mening den sämsta utgång saken kunde få. Jag ber därför, herr talman, att få framställa ett särskilt yrkande, där den principiella uppfattning av frågan, som

numera blivit gemensam för statsutskottets samtliga ledamöter, vinner ett otvetydigt uttryck.

Jag föreslår alltså,

a) att riksdagen — med uttalande av att någon rättslig förpliktelse att svara för avlöning åt exekutionsbetjäningen i Stockholm icke åligger staten samt att det tillkommer Stockholms stad att draga försorg om anställande av erforderligt antal dylik betjäning för underexekutorsgöromålens fullgörande i behörig tid och ordning — icke må bifalla Kungl. Maj:ts proposition; och

b) att herr Tengdahls ovanberörda motion ej heller må vinna riksdagens bifall.

Detta mitt förslag innebär följaktligen endast det, att i utskottsutlåtandets kläm inryckas uttrycken för just den åskådning, som innerst motiverat avslaget på propositionen och som varit andra kammarens gamla ståndpunkt. Jag har sökt draga försorg om, att en liknande åtgärd om möjligt vidtages ifråga om de yrkanden, som göras i första kammaren. Och därest nu andra kammaren, även om ett sådant yrkande icke går igenom i första kammaren, biträder detta mitt yrkande, så skulle vi, om andra kammaren segrar i gemensamma voteringen, åtminstone för riksdagens del komma till en definitiv uppgörelse i den gamla tvistefrågan. Skulle Stockholms stad sedan vilja trotsa och fortfarande vanvårda de ämbetsgöromål, som det här gäller, då får fortsättningen bero på vidare åtgärder av Kungl. Maj:t eller eventuellt på utgången av en process inför laga domstol.

Herr Rydén i Malmö: Herr talman! Sedan den föregående ärade talaren har frånträtt reservationen och framställt det yrkande, vi nyss hörde, torde det icke föreligga någon särskild anledning att från utskottsmajoritetens sida komma med något längre försvar för den ståndpunkt, utskottet i sak intagit. Det framgår uppenbart här, att såväl majoriteten som minoriteten inom statsutskottet äro fullständigt eniga angående själva principfrågan, att någon rättslig förpliktelse för statsmakterna att åtaga sig kostnad för avlöning av exekutionsbetjäningen i Stockholm icke föreligger. Detta är statsutskottets enhälliga uppfattning, omfattad både av majoriteten och av reservanterna.

När man sedan kommer in på frågan, huruvida det kan föreligga billighetsskäl, när ej rättsskäl finnas, att särskilt gynna Stockholms stad utöver rikets övriga städer, så har enligt min uppfattning den reservant, som nyss hade ordet, själv framlagt så klara och vägande skäl för att sådant gynnande icke bör äga rum, att jag för min del finner mig kunna avstå från att utveckla den synpunkten vidare, utan vill jag för min del, därest talmannen anser sig kunna framställa proposition på det gjorda yrkandet, tillkännagiva, att jag, som inom statsutskottet först framställde avslagsyrkandet, gärna är med på det förslag, som framställts av herr Nilsson i Kabbarp.

Ang. förhöjt
bidrag till
avlönning åt
exekutions-
betjäningen i
Stockholm.

(Forts.)

Herr Hildebrand: Herr talman, mina herrar! Jag hade svårt att uppfatta, vad herr Nilsson i Kabbarp ville komma till med sitt särskilda förslag. Reservationen här går ju ut på anslagshöjning, och om då eventuellt första kammaren stannar vid reservationen, så blir det gemensam votering i alla fall, och då kan jag ej riktigt förstå, att något slags principuttalande kommer att kvarstå. Det kan hända, att jag missuppfattat förslaget, men jag tror inte, att något med detsamma kan vinnas.

Det är nog egentligen huvudförslagen, som stå emot varandra här, och då den ärade reservanten, herr Nilsson i Kabbarp, icke ville förorda sin egen reservation, så synes det mig, att någon annan bör göra det, och jag ber därför att få förorda bifall till den reservation, som ett större antal ledamöter av första kammaren samt herr Persson i Stallerhult och herr Nilsson i Kabbarp avgivit till utskottets betänkande.

Jag förstår att det kan synas litet egendomligt måhända, att en representant för Stockholms stad uppträder i en Stockholmsfråga som denna; men å andra sidan kan man vända om saken och anse, att någon röst ändå bör höjas från Stockholm. Jag tror inte, att Stockholms finanser skulle råka i större oordning, om denna höjning med 8,800 kronor icke beslötes av riksdagen, utan man får se saken ur principiell synpunkt.

Nu ha ju — och detta har redan blivit påpekat här — både utskottsmajoriteten och reservanterna ställt sig på den ståndpunkten, att det åligger Stockholms stad att avlöna de personer, varom här är fråga. Men själva erkänna både utskottsmajoriteten och reservanterna, att tydliga billighetsskäl kräva, att staten ger ett bestämt bidrag. Det är blott fråga om beloppets storlek. Då förefaller det mig, att herr civilministern givit tillräckligt goda skäl för att den föreslagna höjningen är skäligen och riktig. Det synes mig i likhet med motionären, herr Tengdahl, att det här blir en liten ämbetsmannakår, som blir lidande, om staten fortsätter att gräla med Stockholms stad i detta hänseende. Jag tror därför, att det är riktigt att riksdagen går med på reservationen, till vilken jag, herr talman, ber att få hemställa om bifall.

Herr Ekman: Herr talman! Endast några få ord.

Då nu ett yrkande här blivit framställt, som i avsevärd del skiljer sig ifrån vad statsutskottsmajoriteten yrkat, nämligen så tillvida att man i själva klämman har velat inrycka uttalandet om någon förpliktelse att i föreliggande avseende bisträcka Stockholms stad icke påvilar staten, har jag för min del endast velat tillkänna, att jag icke har något emot att biträda det av herr Nilsson i Kabbarp framställda yrkandet med frånträdande av den av statsutskottsmajoriteten förordade formuleringen av klämman. Att rättsliga skyldigheter i detta avseende icke påvilar staten, har ju här blivit tillräckligt ådagalagt. Det har också erinrats, att andra kammaren i detta avseende vid flera tillfällen gjort utta-

landen som gått i denna riktning. Men det har också understrukits, att andra kammaren icke varit tillräckligt konsekvent.

Jag tror därför det vore klokt av andra kammaren att intaga en sådan bestämd ståndpunkt i frågan, som innefattas i det av herr Nilsson i Kabbarp framställda yrkandet, till vilket jag sålunda ber att få hemställa om bifall.

*Ang. förhöjs
bidrag till
avlönning åt
exekutions-
betjäningen i
Stockholm.
(Forts.)*

Herr Tengdahl: Blott några få ord! Jag vill som en enkel reflexion göra gällande, att det var en njutning att höra herr statsrådets och chefens för civildepartementet lugna, sakliga och praktiga utredning i frågan, mot vilken jag har föga att invända. Däremot var det icke roligt att höra herr Nilssons i Kabbarp yttrande i senare delen av hans anförande, där han övergivit den lugna och sakliga tonen och kommit in på denna jargon, som går ut på att vid lämpliga tillfällen söka sticka med knappålar dem, som vilja tala för Stockholm. Jag finner det fullständigt obehövt detta, och jag förstår icke, varför det överhuvud taget skall vara nödvändigt att falla in på denna jargon.

Jag har ju i min egenskap av denna «tokroliga» motionär, som herr Nilsson uttryckte sig, framhållit, att detta är en skäliga liten fråga och sålunda föga ägnad att tvista om. Varken statens eller Stockholms stads finanser påverkas nämnvärt av vem som skall betala härvidlag. Detta har jag sagt. Men jag har samtidigt sagt, att jag för min personliga del lutar åt den uppfattningen, ja, jag har den alldeles bestämda uppfattningen, att staten bör göra vad den gjort i 200 år, nämligen betala ut dessa exekutionsbetjäntes avlöning. Men, som sagt, hela denna fråga är för liten för att uppehålla en konstlad konflikt mellan staten och kommunen.

Om detta sätt att tala å en olycklig och betryckt tjänstemannakårs vägnar skall kallas «tokroligt», så får jag bära den beskyllningen, även om den kommer från en partivän. Men den är hård, förefaller det mig. Jag har icke begärt ett ögonblick, att staten skall lätta bördorna för Stockholms stad, och jag tror överhuvud icke skäl föreligger att skriva motioner om lättnader, som gå ut på ett halvt öre av kommunalskattebeloppen, ty det är väl ändå för litet att motionera om och för litet att kalla fram denna jargon av herr Nilsson, som jag nyss protesterade emot.

Jag vill, som sagt, ha klarhet i denna sak. Ty för mig, som samtidigt är stadsfullmäktig i Stockholm och riksdagsman, är huvudsaken, att icke dessa stackars människor, som det här är fråga om, bli lidande på att, så att säga, icke veta, vem som är deras principal. Dessa människor, vilka, såsom redan blivit framhållet, ha ett ytterst obehagligt arbete, äro faktiskt sämre avlönade än poliskonstaplar, och det förstår väl vem som helst, att, vilken som än betalar denna avlöning, så är det ovärdigt, att domsverkställare, som skola verkställa diverse utslag och hämta mer eller mindre trevliga figurer till fängelset skola avlönas sämre än poliskonstaplar. Det kan, som sagt vem som helst begripa, att

Ang. förhöjt
bidrag till
avlöning åt
exekutions-
betjäningen i
Stockholm.
(Forts.)

det är fullständigt ovärdigt; och därför gäller huvudsaken att få veta, vems skyldigheten är att betala dem, och det är sannerligen, det vidhåller jag, icke något så förfärligt märkvärdigt, om det är den ena eller den andra, som skall betala dessa personer.

Jag kan som sagt icke annat än protestera mot den jargon, som kom till synes i herr Nilssons i Kabbarp anförande och som jag hoppats verkligen så småningom åtminstone skulle dö ut även i denna kammare.

Jag kan icke riktigt gå med på herr Nilssons i Kabbarp yttrande, att Stockholms stad åtminstone medvetet, försummat denna del av exekutionsväsendet, ty under de 10 år, jag haft nöjet tillhöra stadsfullmäktige, har det ingen gång förekommit, att överståthållarämbetet givit påstötning om att avlöningen till exekutionsbetjäningen borde höjas, utan att även så skett. Vad vill man mera begära, så länge icke principfrågan är avgjord? En gång har jag varit med om att höja dessa olyckliga människors avlöning med 6,000 kronor, och detta utan att någon diskussion förekom. Överståthållarämbetet förklarade, att en förhöjning var behöflig, och man fann då fullkomligt riktigt att bevilja en sådan.

Jag anser, att hela denna fråga är alldeles för liten för att uppehålla någon konstlad konflikt mellan Stockholms stad och staten, och jag hemställer på den grund om bifall till min motion, som visserligen icke är Kungl. Maj:ts förslag men Kungl. Maj:ts befallningshavandes förslag till denna saks ordnande.

Herr E. A. Nilson i Örebro: Jag skall, herr talman, ge den föregående talaren fullkomligt rätt i att denna fråga icke är någon stor fråga vare sig för staten eller för Stockholms stad. Den ärade talaren har såväl i sin motion som även i sitt anförande här klarlagt olägenheterna av att den personal, vars avlöning han särskilt intresserar sig för och som det här närmast gäller, lider av detta hälftenbruk, som äger bestånd. Då så är förhållandet, synes det mig vara det allra bästa sättet att lösa denna fråga, att riksdagen villfar herr Tengdahls begäran i motionen och tydligt säger ifrån, vad riksdagen vill. Då har herr Tengdahl gått i borgen för att Stockholms stad nog skall veta att klara upp saken, och med det inflytande, som den ärade motionären har inom Stockholms stadsfullmäktige, är jag övertygad om, att så kommer att ske.

Frågan har ju hittills utvecklats sig på det sättet, att det är klaggjort i detta nu, såsom förut blivit anført, att det icke föreligger någon rättslig förpliktelse från statens sida att påtaga sig kostnaden för exekutionsbetjäningens avlöning i Stockholm, utan man stödjer sig härvidlag uteslutande på billighetsskäl. Och jag måste bestämt förklara, att de billighetsskäl, som blivit anförda ifrån såväl statsrådsbänken som av en ärad talare på Stockholmsbänken, syntes mig mycket svaga, ja, de voro så svaga, att man kan säga, att det enda hållbara i dem var, att man hoppades ernå det praktiska syftet att få denna fråga löst och få konflikten ur världen. Det syftet anser jag emellertid att man bäst främjar

genom ett bifall till det yrkande, som min ärade kamrat i statsutskottet, herr Nilsson i Kåbbarp, framställt. Jag hemställer därför om bifall till hans yrkande.

Ang. förhöjt bidrag till avlöning åt exekutionsbetjäningen i Stockholm.

(Forts.)

Herr Persson i Stallerhult: Under denna frågas behandling kan man iakttaga, hurusom sympatierna för den kungl. propositionen sjunkit. Inom avdelningen var den enhälliga meningen, att det kungl. förslaget borde tillstyrkas. I utskottet stodo tolv ledamöter mot tolv, hälften var således för och hälften mot förslaget. När reservationen skrevs, blev den undertecknad av endast tio ledamöter, och av dem återstå nu blott nio, sedan en av reservanterna icke längre vill stå för reservationen. Således är ej att vänta, att reservationen i denna kammare skall kunna få något avsevärt understöd. Men jag ber endast att få för min del ge tillkänna, att jag fortfarande står kvar på den ståndpunkt, som reservanterna angivit i reservationen, vilken går ut på bifall till den kungl. propositionen. Jag tror nog, att det skulle låta sig göra att förvara reservationen, men jag vill icke upptaga tiden med att göra ett försök i den riktningen.

Såsom av den föreliggande redogörelsen framgår, har denna fråga vid flera tillfällen varit före i riksdagen, och under de senare åren har utgången varit den, att första kammaren bifallit de begärda förhöjningarna av anslaget, medan andra kammaren avslagit desamma. Det förslag, som nu föreligger från Kungl. Maj:ts sida och som av reservanterna upptagits, skulle utgöra ett sista försök att avföra denna fråga från behandling i riksdagen, enär därigenom rent besked skulle lämnas i densamma. Det kungl. förslaget, och även reservationen, går ut på att denna slutuppgörelse skulle bestå däri, att riksdagen beviljade en förhöjning av anslaget a 8,800 kronor. Jag får säga, att för den händelse frågan härmed skulle bliva slutgiltigt löst, lär icke denna summa vara högre, än att riksdagen borde kunna gå med på densamma. Man må säga vad man vill om att det är Stockholms stad, som har skyldighet att avlöna sin exekutionsbetjäning — i den kungl. propositionen samt reservationen erkännes, att någon rättslig förpliktelse härvidlag icke åligger riksdagen — får man väl ändå taga i betraktande förhållandena, sådana de gestaltat sig i avseende på denna fråga sedan århundraden tillbaka, och man behöver icke gå så långt tillbaka utan endast fästa sig vid vad som skett under riksdagens behandling av frågan de senaste decennierna.

Av den kungl. propositionen framgår, att riksdagen år 1863 ökade anslaget från 6,895 kronor till 8,095 kronor. Man får icke tänka, att riksdagen vid den tiden saknade förmåga att sätta sig in i denna fråga, då den gick med på en sådan förhöjning. Det stannade icke med detta, utan några år därefter, nämligen 1872, höjde riksdagen summan till 11,450 kronor, och gå vi närmare vår tid, finna vi, att riksdagen för åren 1876—1880 beviljade dyrtidstillägg å 2,290 kronor utöver det anslag, som riksdagen förut höjt. Sålunda ser man här, att riksdagen ansett sig hava någon skyl-

Ang. förhöjt
bidrag till
avlönning åt
exekutions-
betjäningen i
Stockholm.

(Forts.)

dighet att lämna anslag till Stockholms stad för det arbete, som utföres av exekutionsbetjäningen. Utav ifrågavarande anslag utgick avlöning till två vaktmästare i överståthållarämbetet. Men då en lönerogering genomfördes för detta ämbetsverk år 1880, uppfördes de två vaktmästarbefattningarna i staten för överståthållarämbetet, och i samband därmed utjämnades den summa, som riksdagen anslog till exekutionsbetjäningen, till 12,200 kronor, vilket belopp uppfördes på extra stat. Vid 1885 års riksdag ansåg man, att det icke var skäl att låta detta belopp stå på extra stat, utan att det borde överflyttas på ordinarie stat, så att det icke för varje gång skulle behöva prövas av riksdagen, för så vitt icke någon ändring bleve föreslagen. Kungl. Maj:ts härom gjorda framställning blev av statsutskottet enhälligt tillstyrkt, och riksdagens båda kamrar biföllo enhälligt statsutskottets hemställan. Jag tror, att man vid den tiden inom riksdagen var väl så rädd om pengarna, som man är numera. Hade det befunnits, att denna summa, som uppfördes på ordinarie stat, icke rätteligen borde tillerkännas Stockholms stad, skulle väl någon hava anmärkt det, men så skedde icke.

Nu synes utskottsmajoriteten resonera så här: att Stockholms stad får 12,200 kronor, det är rätt, men att den skall få mera är icke rätt. Jag undrar emellertid, om det icke här är stora skäl, att man träffar en slutlig uppgörelse, så att man kommer ifrån frågan, även om det kostar några tusen kronor.

Jag har med detta endast velat säga, att jag för min del icke alls tvekar att framställa yrkande om bifall till reservationen, ehuru därmed också följer ett högre statsanslag än det, som för närvarande utgår. Men jag vill tillägga, att de, som icke vilja gå med på någon förhöjning, hava fått ett gott handtag i motionärens framställning. Öaktat han begär ett högre anslag än Kungl. Maj:ts, påstår han i motionen, att det är likgiltigt, vare sig Stockholms stad får något anslag alls eller ett högre anslag, ty staden reder sig i alla fall, han vill endast hava klart besked. När motionären gör ett sådant uttalande, lär var och en, som icke är benägen att bifalla Kungl. Maj:ts framställning, ha ett gott stöd för sin mening i detta uttalande. Om motionären verkligen vill hava ett högre anslag, är det oförsiktigt att motivera framställningen på det viset.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr Nilsson i Kabbarp: Jag är mycket ledsen över att jag i mitt anförande kom att sjunka ned till den »jargon», som så mycket sårat min käre vän herr Tengdahl. Jag skall emellertid nu nöja mig med att göra en liten rättelse. Herr Tengdahl mistog sig fullkomligt, då han sade, att det skenbart omilda omdöme, jag gav om hans motion, skulle berott därpå, att han upprätt som försvarare för Stockholms stads exekutionsbetjante och ömmat för deras betryckta ställning. Ingalunda förhåller det sig så. Det är en annan och giltigare anledning, som framkallade de ord, jag

fälldes om hans motion. Jag tror, att jag kan kortast uttrycka det så, att den som sitter i glashus icke själv bör kasta sten. Det är herr Tengdahl själv, som i sin motion börjat den här lilla tvisten och nödgat mig att ge honom en reprimand.

Ang. förhöjt bidrag till avlöning åt exekutionsbetjäningen i Stockholm.

(Forts.)

Efter härmed slutad överläggning gav herr talmannen propositioner på 1:o bifall till utskottets hemställan, 2:o bifall till det av herr Nilsson i Kabbarp under överläggningen framställda yrkandet, 3:o avslag å utskottets hemställan och bifall i stället till den vid utlåtandet fogade reservationen samt 4:o avslag å berörda hemställan och bifall i stället till den av herr Tengdahl i ämnet väckta motionen; och biföll kammaren det av herr Nilsson i Kabbarp under överläggningen framställda yrkandet.

§ 7.

Föredrogos vart efter annat:

statsutskottets utlåtanden:

nr 63, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående efterskänkande av kronans rätt till danaarv efter förre skolläraren Johan Fredrik August Pettersson från Hjelminge i Gåsinge socken m. fl.; och

nr 64, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förvärvande för Östersunds hospitals räkning av visst ägoområde i Mjälbe by i Frösö socken av Jämtlands län; samt

lagutskottets utlåtande, nr 29, i anledning av väckt motion med förslag till lag om ändrad lydelse av 10 § i förordningen den 17 maj 1872 angående ändring i vissa fall av gällande bestämmelser om häradsting m. m.

Kammaren biföll vad utskotten i nämnda utlåtanden hemställt.

§ 8.

Därnäst i ordningen var å föredragningslistan uppfört lagutskottets utlåtande, nr 30, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om avtal och andra rättshandlingar på förmögenhetsrättens område m. m.

Ang. förslag till lag om avtal m. m.

Genom en den 19 mars 1915 dagtecknad proposition, nr 83, vilken blivit hänvisad till lagutskottet, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag till

1) lag om avtal och andra rättshandlingar på förmögenhetsrättens område;

2) lag om avbetalningsköp;

3) lag om ändrad lydelse av 25 § utsökningslagen; och

Ang. förslag
till lag om av-
tal m. m.
(Forts.)

4) lag om ändrad lydelse av 10 § 2 mom. i förordningen den 10 augusti 1877 om nya utsökningslagens införande och vad i avseende därå iakttagas skall.

Utskottet hemställde, att riksdagen, med förklarande att Kungl. Maj:ts förevarande förslag icke kunnat av riksdagen i oförändrat skick antagas, måtte för sin del antaga i utskottets utlåtande intagna förslag till

1:o) lag om avtal och andra rättshandlingar på förmögenhetsrättens område;

2:o) lag om avbetalningsköp;

3:o) lag om ändrad lydelse av 25 § utsökningslagen; och

4:o) lag om ändrad lydelse av 10 § 2 mom. i förordningen den 10 augusti 1877 om nya utsökningslagens införande och vad i avseende därå iakttagas skall.

Vid utlåtandet fanns fogad en av herr *Persson* i Norrköping avgiven reservation beträffande 2 § i lagen om avbetalningsköp.

På hemställan av herr talmannen beslöt kammaren, att lagförslagen skulle föredragas paragrafvis, att vid 1 § i förstnämnda lagförslag överläggningen skulle få röra sig om förslagen i deras helhet samt att lagtext icke skulle uppläsas, såvida icke yrkande därom framställdes.

Förslaget till lag om avtal och andra rättshandlingar på förmögenhetsrättens område.

Godkändes.

Förslaget till lag om avbetalningsköp.

1 §.

Godkändes.

För 2 § hade utskottet i likhet med Kungl. Maj:t föreslagit följande lydelse

2 §.

Underlåter köparen att fullgöra sin betalningsskyldighet, äge säljaren icke på grund därav rätt att taga godset åter, utkräva post, som eljest ej vore förfallen, eller göra annan i avtalet stadgad särskild påföljd gällande, med mindre någon post utestår ogulden minst fjorton dagar utöver förfalldagen och denna post antingen uppgår till minst en tiondel av avbetalningspriset eller tillsammans med annan ogulden förut förfallen post utgör minst en tjugondel därav.

Där köparen i annat avseende än i första stycket sägs åsidosätter vad honom åligger, må särskild påföljd, som för sådan händelse kan vara avtalad, icke vinna tillämpning, för så vitt sådant med

hänsyn till de föreliggande omständigheterna skulle vara uppenbart obilligt.

Ang. förslag
till lag om av-
tal m. m.

(Forts.)

Uti sin ovanberörda reservation hade herr Persson i Norrköping, med instämmande av herrar *Lindhagen*, *Pettersson* i Södertälje och *Borg*, yrkat, att riksdagen måtte för sin del antaga följande tillägg till paragrafens första stycke

Ändå att med betalningen föreligger sådant dröjsmål som nu sagts, må, där dröjsmålet uppenbarligen vållats av tillstötande varaktig sjukdom eller oförvållad arbetslöshet, dylik påföljd icke vinna tillämpning så länge sjukdomen eller arbetslösheten varar, dock att längre anstånd än sex månader ej må kunna påfordras.

Efter föredragning av paragrafen yttrade

Chefen för justitiedepartementet herr statsrådet *Hasselrot*: Herr talman, mina herrar! Jag är naturligtvis villig att erkänna, att den tanke, som ligger bakom reservationen, är vacker, mycket vacker. Men lika klart är enligt min mening, att den mynnar ut i en juridisk otymplighet. Det lär icke kunna framdragas något lands lagstiftning, som uppvisar exempel på att verkningarna av underlåten betalning äro beroende på sjukdom eller arbetslöshet. Särskilt vill jag framhålla det oegentliga i att man nu vill tillägga betydelse åt de ifrågavarande faktorerna vid avbetalningsköp och sålunda vill skydda den sjuke eller arbetslöse i hans besittning av möbler, under det denne icke om han icke kan erlægga hyran, kan freda sig från vräkning ur den lägenhet, där han har möblerna förvarade, under åberopande av att han på grund av samma sjukdom eller arbetslöshet varit hindrad att skaffa penningar till hyran. Att genomföra en allmän princip av ifrågavarande innebörd, gällande på hela det förmögenhetsrättsliga området, skulle, såvitt jag förstår, ej heller kunna gå för sig utan skada för de mindre bemedlade. De skulle, då de med all säkerhet avfordrades säkerhet för sina förpliktelser, nödgas avstå från att ingå avtal, som för dem skulle vara fördelaktiga.

Men mot reservationen möta, vad värre är, även betänkligheter från en annan synpunkt än den juridiska. Den föreslagna bestämmelsen skulle nämligen såsom en var måste förstå, icke vara så lätt att tillämpa. Sålunda kan det t. ex. mängen gång redan vara svårt att konstatera, om sjukdom eller arbetslöshet verkligen föreligger. Hur skall t. ex. en i fackförening icke inskriven sömmerska som köpt en symaskin på avbetalning, kunna visa, att hon är arbetslös, och när föreligger, som det heter, »tillstötande varaktig sjukdom eller oförvållad arbetslöshet». Än kinkigare kan det bli att bestämma, när dröjsmålet med betalningen vållats av sjukdomen eller arbetslösheten. Även en sjuk eller arbetslös kan ju ha tillgångar. Det skulle således vara nödvändigt, om denna tilläggsbestämmelse antoges, att i föreliggande fall anställa en särskild undersökning om köparens hela ekonomiska ställning, innan man

Ang. förslag
till lag om av-
tal m. m.
(Forts.)

kunde lämna svar på frågan, huruvida dröjsmålet med betalningen finge anses ursäktligt eller icke, Och är köparen inskriven i en fackförening eller sjuk-kassa, och får bidrag från denna förening eller kassa, måste man taga hänsyn även till bidragens storlek.

Vidare skulle enligt min mening ett bifall till reservationen föranleda, att man till stor del ginge miste om de fördelar, som man avsett att vinna med det särskilda handräckningsförfarandet. Det är avsett att vara till fördel icke allenast för säljaren utan även, och kanske i högre grad, för köparen. För att den föreslagna uppgörelsen mellan kontrahenterna skall kunna bereda köparen avsedd fördel, måste förutsättas, att kostnaderna för godsets återställande icke skola bli för stora, ty dessa komma att i sista hand drabba köparen. Att, som med nuvarande lagstiftning är nödvändigt, anlita domstolsvägen i de fall, varom det nu är fråga, ställer sig uppenbarligen alltför dyrt, men å andra sidan kan man ej rimligen begära, att utmätningsmannen skall anställa så noggrann prövning, som detta tilläggsförslag förutsätter. Man behöver sann- nerligen ej vara stor människokännare för att förstå, att allt emellanåt en invändning uti ifrågavarande avseende skulle göras, vilken invändning sedermera icke skulle kunna styrkas inför dom- stol, och följden bleve då, att köparen finge betala rättegångs- kostnaderna även vid underrätten, och det skulle stå köparen dyrt. Rättegångskostnaderna skulle nämligen mången gång gå upp till värdet av den post, med vilken köparen resterade. Reservationen kommer — naturligtvis är det icke avsikten — att giva de oför- ständiga ett kryphål, men säljaren förstår nog att i regel draga fram dem, och de äro då väsentligt mera utarmade, än när de kröpo dit in.

Även håller jag före, att ett tillägg, sådant som här före- slagits, är obehövt. I detta avseende vill jag hänvisa till para- grafens egen lydelse. Den säger: »Underlåter köparen att fullgöra sin betalningsskyldighet, äge säljaren icke på grund därav rätt att taga godset åter, utkräva post, som eljest ej vore förfallen, eller göra annan i avtalet stadgad särskild påföljd gällande, med mindre någon post utestår ogulden minst fjorton dagar utöver förfallodagen och denna post antingen uppgår till minst en tiondel av avbetalningspriset eller tillsammans med annan ogulden förut förfallen post utgör minst en tjugondel därav.» Genom detta stycke, det veta reservanterna lika väl som jag, har man särskilt avsett att skydda sådana fall som det nu ifrågavarande. Även om en post är mycket stor, kan säljaren ändå aldrig taga godset åter, förrän fjorton dagar förflutit från förfallodagen, och vad de mest ömmande fallen angår, de fall, som reservanterna särskilt behjärtat — jag tänker exempelvis på en sömmerska, som köpt en symaskin på avbetalning, eller en arbetare, som köpt möbler — så vill jag påpeka, att, enligt vad erfarenheten visar, varje särskild avbetal- ningspost i allmänhet icke uppgår till en tiondel av hela köpe- skillingen. Det erfordras sålunda, att åtminstone två sådana poster skola förfalla till betalning, och, väl att märka, dessutom fordras.

att säljaren skall vänta fjorton dagar, från det att den sista posten förfallit till betalning.

*Ang. förslag
till lag om av-
tal m. m.*

(Forts.)

Till sist vill jag anmärka mot reservationen, att den är av beskaffenhet att kunna skada just deras sak, som reservanterna särskilt behjärtat, på det sättet nämligen, att säljarne kanske bleve mera betänksamma vid avslutande av avbetalningsköp. Det är att antaga, att en person, som gör i avbetalningsaffärer, skulle taga sig icke allenast en utan flera funderare, innan han inläte sig i köp exempelvis med en avtård sömmerska — och sådana äro tyvärr de flesta sömmerskor — eller med en arbetare med sjukligt utseende — och sådana ha vi tyvärr så många. Ett bifall till reservationen skulle sålunda kunna resultera i att nu åtskilliga stackars människor till buds stående möjlighet att skaffa sig existensmedel bleve dem berövad.

Då jag sålunda, herr talman, anser den av reservanterna förordade bestämmelsen vara juridiskt omöjlig, vara svår att tillämpa, kunna tillintetgöra för köparne ostridigt nyttiga bestämmelser, vara onödigt och slutligen väl möjligen kunna hjälpa en, men säkert också komma att stjälpa nittionio, vågar jag hemställa, att kammaren ej må följa reservanterna.

Herr Persson i Norrköping: Herr talman, mina herrar! Herr justitieministern har ju med rätt stor omsorg sökt att giva min reservation ett första grundskott, och jag finner av hans anförande här, att han icke blott velat giva reservationen i detta fall ett grundskott, utan att han därjämte ställt sig avvisande mot själva principen som sådan. För mitt vidkommande ber jag att få säga, att detta dock är en princip, om vilken jag tror, att den måste arbeta sig fram, och jag tror, att de svårigheter, som äro förenade med dess genomförande ur formell synpunkt, skola kunna undan för undan övervinnas såväl i det ena som i det andra avseendet. Jag skall komma därtill något senare.

Det är ju så, att denna föreslagna lag är ny i sitt slag här i landet, och liknande är förhållandet med den lag, som vi nyss genomgått utan ett ords debatt: klubban föll för varje paragraf utan någon som helst invändning. Jag vill säga, att särskilt den första lagen, lagen om avtal, är synnerligen intressant och ur många synpunkter oerhört viktig att få till stånd här i landet. Och det visar sig ju också, att lagutskottet icke haft någon invändning alls mot densamma.

Vad däremot beträffar denna lag, lagen om avbetalningsköp, så kan ju den vara mera omtvistad, och olika synpunkter och betänkligheter kunna göra sig gällande. Sådana betänkligheter kunna göra sig gällande ej blott mot själva lagen utan framför allt mot detta system att köpa på avbetalning, som tyvärr kommit i bruk och så mycket tillämpas. Detta bruk har ju liksom nästan all affärsverksamhet på detta område kommit från Tyskland, och vi veta ju, att det utvecklats sig alldeles kolossalt här i landet. Det säljes ju på avbetalning möbler, husgeråd, konstsaker, böcker.

Ang. förslag
till lag om av-
tal m. m.
(Forts.)

pianon, redskap och verktyg, symaskiner, velocipeder, lantbruksmaskiner och tryckeri- och andra industrimaskiner, och det uppgives, att omsättningen av dessa avbetalningsköp uppgår till omkring 20 miljoner kronor årligen här i landet. Det förhåller sig ju så vid dessa avbetalningsköp, att köparen befinner sig i en sådan ekonomisk ställning, att han icke kan lämna någon säkerhet i form av borgen eller annorledes, och säljaren har då ingen annan utväg att få säkerhet för sina pengar, än att han tager den försålda varan i pant. Detta brukar ju i de flesta fall gå så till, att varan avyttras genom ett uthyrningskontrakt, varigenom den icke kommer i besittningstagarens ägo, förrän den till fullo är betald, under det att den däremot genast får tagas i besittning. Betalningarna bruka ju erläggas med en relativt liten första betalning och sedan med terminsavbetalningar efter längre eller kortare tid till större eller mindre belopp. I allmänhet finnes i de nuvarande avbetalningskontrakten en bestämmelse, att, därest någon av de stipulerade avbetalningsposterna icke gäldas på bestämd tid, hela beloppet förfaller till betalning, och om detta belopp då icke inbetalas, så återgår varan från köparen till säljaren.

Jag vill om detta säga, att naturligtvis ha dessa avbetalningsköp sina fördelar, men de ha också sina oerhörda nackdelar. Fördelarna bestå väl huvudsakligen däri, att avbetalningsköpen möjliggöra för den obemedlade att få besittnings- och brukningsrätt över vissa varor, möbler eller maskiner eller dylikt, som han behöver, utan att han har någonting att betala med, som alls motsvarar varans värde. Han har alltså lätt att få varor genom detta system.

Men nackdelarna äro också många. För det första ber jag få säga, att de, som köpa på avbetalning, köpa oftast dyrt och ofta dåligt. Det är den första nackdelen. Jag vill ju icke säga, att en symaskin, som en sömmerska köper, är sämre, därför att hon köper den på avbetalning, än om hon köpte den kontant. Men på många andra områden, särskilt vad gäller möbler, äro de varor, man köper på avbetalning, ofta oerhört dåliga och nästan alltid orimligt dyra. Den, som köper på avbetalning, han köper, kan man säga, nästan alltid dyrt och i regel dåligt. För det andra är det så, att den, som köper på avbetalning, får underkasta sig, åtminstone efter den nuvarande ordningen, alldeles orimligt hårda och omöjliga villkor. Dessa villkor skulle ju nu mildras och förbättras genom denna lag, men de komma nog att råda i alla fall. Vidare ha för det tredje avbetalningsköpen det onda med sig, att de ofta förleda den mindre bemedlade att köpa varor, som han strängt taget icke behöver. Han köper över sina tillgångar, han köper onyttiga saker, som han skulle kunna undvara. För det fjärde kan man säga, att avbetalningsköpen motverka den sundare kontanthandeln i ingalunda oväsentlig grad. Och slutligen vill jag för det femte tillägga, att dessa avbetalningsköp enligt mitt förmenande verka ytterst skadligt därutinnan, att de förhindra

eller åtminstone lägga vissa hinder i vägen för strävandena att anordna ett ordentligt kreditsystem för de obemedlade klasserna. Jag skulle därför helst önskat ej blott gå på avslag på hela denna lag utan därjämte föreslå en lagstiftning, varigenom avbetalningssystemet här i landet helt och hållet förbjöds, om det icke varit så, att det är oerhört svårt att utrota ingrodda seder, och vidare, att man icke har någonting annat att bjuda i stället. Vad man i stället för avbetalningssystemet skulle bjuda småfolket och de obemedlade skulle naturligtvis vara ett ordnat kreditväsen. Man skulle genom lagstiftning eller på annat sätt göra de småfolkets egna pengar, som äro insatta i sparbankerna, under betryggande villkor tillgängliga just för dessa samma samhällsklasser, vilket de nu icke äro. Då skulle det bli en ordnad kredit och icke ett sådant ockerväsen, som avbetalningssystemet i många fall verkligen innebär. Nu har man emellertid icke detta att bjuda i stället, och man har icke heller utsikt att driva fram det. För att icke låta det bästa förhindra det goda har jag därför gått med på lagen, som ju också ovedersägligen kommer att i vissa avseenden bereda köparen fördelar i jämförelse med det nuvarande tillståndet.

Ang. förslag
till lag om av-
tal m. m.
(Forts.)

Herr justitieministern har nu uppläst § 2, som kommer att medföra, att det blir något lindrigare, än vad hittills kanske i allmänhet varit fallet. Emellertid har det ju redan nu i vissa fall av dem, som sälja på avbetalning, tillämpats sådana anstånd. En annan sak, som sammanhänger med detta, är det både billiga, enkla och snabba förfarande, som här är föreslaget. När en vara skall av säljaren återtagas från köparen, så skall han enligt detta lagförslag icke gå till domstol, utan han uppdrager åt en utmättningsman att verkställa återtagningen av godset, i sådana fall, där betalningsterminerna icke fullgjorts eller i övrigt där lagen tillåter det.

Nu har jag föreslagit, att utom detta anstånd, som väl högst kommer att utsträckas till att gälla sex veckor, skulle lämnas ytterligare anstånd i särskilt ömmande fall. Jag har nämligen ansett det vara alltför hårt, att t. ex. en sömmerska, som köpt en symaskin på avbetalning och blir sjuk under ett par månader och följaktligen, därest hon icke har några besparingar, urståndsatt att fullgöra avbetalningsterminerna, på grund av denna sin prekära ställning skall, genom att hennes symaskin frånges henne, berövas möjligheten att existera, när hon blir frisk igen. Det är visserligen sant, att om symaskinen återtages, så innebär detta ingenting värre, än att hon förlorar den. Det finnes ju bestämda regler om, hur vid detta återtagande skall förfaras, så att hon icke förlorar alla sina inbetalningar, utan symaskinens värde skall räknas henne till godo, under det att säljaren skall tillgodoräkna sig det förfallna beloppet och $\frac{2}{10}$ av det belopp, som icke är förfallet. Men den värdering, som i sådana fall företages, kommer helt visst att i allmänhet göras låg, särskilt i vad det kommer att gälla möbler så låg, att det vid återtagandet kommer för köparen att

Ang. förslag
till lag om av-
tal m. m.
(Forts.)

uppstå en ingalunda oväsentlig förlust. Jag tänker även på ett sådant fall, som att en skomakare eller en snickare, som köpt arbetsmaskiner eller verktyg på avbetalning, råkar i samma belägenhet. Han blir då av med dessa maskiner och verktyg. En arbetare, som drabbas av arbetslöshet, har köpt möbler på avbetalning. När sex veckor har gått eller när den första betalningsterminen gått till ända, och avbetalningsbeloppet icke uppgår till en tiondel av hela beloppet och så den andra betalningsterminen inträffar, så kommer utmätningsmannen och finner, att han uppenbarligen icke fullgjort sina avbetalningar enligt kontraktet. Följaktligen kan han — och är därtill pliktig för övrigt — taga den säng, som kanske arbetarens sjuka hustru eller barn ligga i. Vi måste medgiva, att detta är synnerligen hänsynslöst och tråkigt, och att det skulle vara fördelaktigt, om man kunde råda bot på det.

Nu säger herr justitieministern, att detta nog är en behjärtansvärd sak, men å andra sidan är det tillägg, som jag gjort och som återfinnes i min reservation, ur juridisk synpunkt otympligt. Som skäl därför anföres bland annat, att när det icke finnes dylikt villkor om anstånd infört i hyresavtal, skulle det kunna inträffa, att om den, som hade dessa möbler eller denna symaskin på grund av detta tillägg, bleve vräkt från sin bostad, så skulle även dessa saker, som ju icke tillhöra honom utan säljaren, bli vräkta. Jag medgiver, att det är alldeles riktigt. Men om vi börja med att införa denna princip här, så kunna vi fortsätta sedan med hyreskontrakten, tills vi få denna princip genomförd i allmänhet, så långt den kan genomföras.

Nu säges det vidare, att det är icke så lätt att ordna denna sak. Det är icke så gott för utmätningsmannen att få klart för sig, huruvida verklig sjukdom eller oförvållad arbetslöshet föreligger. Ja, jag har varit försiktig i min reservation och sagt, »där dröjsmålet uppenbarligen vållats av tillstötande varaktig sjukdom eller oförvållad arbetslöshet». »Uppenbarligen» — däruti anser jag ligga, att förhållandena skola vara sådana, att utmätningsmannen tydligt skall kunna se av förhållandena själva, att varaktig sjukdom eller oförvållad arbetslöshet föreligger. Om man kommer in till en man eller en kvinna, som ligger i sängen och är sjuk, så är det ju lätt att se, om personen verkligen är sjuk, och att taga reda på, om sjukdomen varat så eller så länge. Men det finns andra möjligheter att taga reda på den saken, som jag närmast tänkt på. Det är nämligen så, att en var, som är medlem av en sjukkasse, får från denna understöd så länge sjukdomen varar, och sjukkassorna draga nog försorg om, att det icke gives understöd annat än då sjukdom verkligen föreligger. De göra det genom sitt kontrollväsen. Den sjuke har sin sjukkassebok att visa, i vilken för varje vecka kvitteras ut den sjukhjälp, som lämnats. Denna bok utgör då tydligt bevis för att verklig sjukdom föreligger. Man invänder då, att icke alla tillhöra sjukkassor. Ja, beklagligt nog är det så, men jag hoppas, att vi här i landet

skola komma dithän, att vi få obligatorisk sjukförsäkring, och då är därmed den invändningen undanröjd.

Likadant är det med arbetslösheten. En var, som tillhör en fackförening eller en arbetarorganisation, som har arbetslöshetskassa, har likaledes att varje vecka kvittera sitt arbetslöshetsunderstöd. Och jag försäkrar herrarna, att den kontroll, som därvid utövas av organisationerna, är så stark, att någon näppeligen kan få kvittera ut understöd, om han icke verkligen är arbetslös. Då säger man: det är icke alla, som tillhöra arbetslöshetskassor. Nej, det är sant, men det är ju så, att just nu utredes här i landet frågan om arbetslöshetsunderstöd genom det allmänna medverkan, och vi skola väl, hoppas jag, snart komma därefter, att detta arbetslöshetsunderstöd är genomfört åtminstone för industriarbetarna och med dem jämställda. Då försvinner även den invändningen och den svårigheten.

Jag har velat anföra detta, för att man icke skall anse, att dessa invändningar äro av den öövertvinnerliga art, som herr justitieministern syntes vilja låta påskina. Jag ber för övrigt att som bevis på att min uppfattning är riktig få anföra, att redan nu tillämpas den princip, som jag här gjort mig till tolk för, av en stor del av våra livförsäkringsbolag, vilka ha stipulerat premiebefrielse för försäkringstagarna just vid varaktig sjukdom och varaktig arbetslöshet. När dessa livförsäkringsbolag hava ansett sig utan lagstiftning kunna slå in på den vägen och det i allmänhet lyckats bra, såvitt jag vet, så bör man väl även på andra områden kunna följa samma väg.

Nu säges det vidare, att handräkningsförfarandet skulle äventyras genom ett sådant här tillägg. Ja, jag förstår icke att icke handräkningsförfarandet för detta skulle kunna göras lika enkelt, som det i övrigt enligt lagen skall vara. Om utmätningssmannen är kvalificerad att taga reda på, huruvida — som det står här i 11 § — det är uppenbart, att med betalningen föreligger sådant dröjsmål, som i 2 § sägs, och vidare om man anser honom vara kvalificerad att avgöra, huruvida köparen kan visa sannolika skäl för att godset blivit sålt till oskäligt högt pris — ty i så fall får utmätningssmannen icke lämna handräkning — om man lagt detta mycket svåra och grannliga avgörande enligt lagen i utmätningssmannens hand, då bör man väl också kunna uppdraga åt honom att avgöra, huruvida varaktig sjukdom eller oförvallad arbetslöshet föreligger. Ty det ena synes mig icke vara värre än det andra. Det faller av sig självt, att jag icke skulle vilja ha genomfört någon ting, som äventyrar detta lagliga förfarande, ty om det skall gå till domstol, så är det alldeles riktigt, som herr justitieministern sade, att då bli kostnaderna så dryga, att just vad man syftat till med denna lag i icke ringa mån äventyras.

Herr justitieministern trodde, att man skulle med ett sådant här tillägg kunna presumera, att åtskilliga invändningar mot betalning skulle göras i otid, att folk sade sig vara sjuka eller arbetslösa, när de verkligen icke voro det. Jag tror dock, att detta

Ang. förslag
till lag om av-
tal m. m.
(Forts.)

Ang. förslag till lag om av- skulle förebyggas just genom att det *uppenbarligen* skulle vara klart, att så var fallet.

tal m. m.
(Forts.)

Den sista invändningen, som herr justitieministern gjorde, var den, att man i många fall skulle stjälpas i stället för att hjälpa. Om man hjälper en, sade herr justitieministern så kanske man stjälper 99. Och detta skulle gå till på det sättet, att innehavarna av avbetalningsaffärer skulle bli mera försiktiga eller kanske klarare uttryckt mera ovilliga att sälja på avbetalning, än de för närvarande äro. Ja, jag har sett den risken och med öppna ögon tagit den. Jag försäkrar herr justitieministern, att dessa avbetalningsaffärer äro i allmänhet så måna om att sälja, att de skulle sannerligen icke draga sig för de lagbestämmelser jag ifrågasatt, utan de komma att sälja med nära nog lika stor förtjusning och villighet, som de hittills gjort. De ha organiserat ett agentsystem och ett pådrivningssystem uppifrån och ned, från chefen till agenterna, från överagenten till underagenterna, som är nästan det fruktansvärdaste system, som jag känner till här i landet. Det har ju också gått därhän, att folk bli agenter för sådana här avbetalningsaffärer många gånger — ja, symaskinsagent är ju ett hederligt yrke, för all del — men många gånger dock som den sista resursen. Och ändock kunna dessa agenter icke hålla ut så länge just på grund av detta pådrivningssystem, detta ständiga pressande, att de skola sälja och sälja. Och jag är övertygad om att på den iver, som avbetalningsaffärerna ådagalägga för att få sälja, komma icke lagbestämmelser av den art, jag föreslagit, att verka så, att de skulle bli särskilt försiktiga eller särskilt ovilliga att även i fortsättningen sälja på avbetalning.

Trots de invändningar, som gjorts, har jag ansett mig böra föra fram frågan och den princip, som den innebär, så långt som det är möjligt, och jag anser icke, att det föreligger några risker. Möjligen kan det finnas några juridiska betänkligheter eller formella synpunkter, som kunna anföras emot förslaget, men det bör väl dock icke vara reellt avgörande i denna sak. Därför tillåter jag mig, herr vice talman, att yrka bifall till min reservation, i vilken för övrigt två jurister instämt, nämligen herrar Lindhagen och Pettersson i Södertälje, förutom min partikamrat herr Borg, som ju är lekman på området. Jag yrkar alltså bifall till min reservation, vilken innebär, att till första stycket i 2 § skall tilläggas följande:

»Ändå att med betalningen föreligger sådant dröjsmål som nu sagts, må, där dröjsmålet uppenbarligen vållats av tillstötande varaktig sjukdom eller oförvålad arbetslöshet, dylik påföljd icke vinna tillämpning så länge sjukdomen eller arbetslösheten varar, dock att längre anstånd än sex månader ej må kunna påfordras.»

Självfallet, ber jag få tillägga, bör man icke utsträcka detta anstånd hur långt som helst, utan säljaren bör naturligtvis ha någon garanti för att få sin rätt, men jag har ansett, att man utan risk kan utsträcka det till en tid av sex månader. Och varar sjukdomen eller arbetslösheten längre, så lär väl knappast någon-

ting vara att göra, utan då må lagbestämmelserna i övrigt ha sin gång.

Ang. förslag
till lag om aet-
tal m. m.

(Forts.)

Herr vice talmannen, som under sistnämnda anförande övertagit ledningen av kammarens förhandlingar, gav härpå ordet till

Herr Rehn, som yttrade: Herr talman! Skälen för Kungl. Maj:ts och lagutskottets förslag ha redan utvecklats av herr justitieministern, men jag skall ändå be att få säga några ord för att ge tillkänna min mening i denna fråga, då jag deltagit i ärendets behandling i utskottet.

Då jag biträtt det beslut, vartill lagutskottet kommit, så har det icke skett av någon motvilja för själva den tanke, som ligger till grund för reservationen. Jag skulle nog kunna vara med om en längre anståndstid för verkligt ömmande fall, om jag säge någon möjlighet till att det skulle kunna åstadkommas en någorlunda praktisk och rättvis tillämpning av en sådan bestämmelse, som den reservanternas föreslagit. Men jag tror icke, att detta låter sig göra. Hela detta handräckningsförfarande är ju, som redan förut erinrats om, avsett att läggas i utmätningssmannens hand. Han skulle sålunda, om reservationen antoges, pröva och avgöra, om dröjsmålet med betalningen vållats av sjukdom. Redan detta måste vid flerfaldiga tillfällen bli synnerligen vanskligt, ty sjukdomen kan väl icke i och för sig vara ett giltigt skäl för att anstånd skall beviljas, om icke på samma gång andra, rent ekonomiska omständigheter kunna åberopas, som skäl för dröjsmålet. Jag menar, att om en någorlunda väl situerad person råkar bli sjuk, så kan väl icke den omständigheten fritaga honom från skyldighet att antingen betala eller återlämna godset vid förfallotiden.

Vidare skulle utmätningssmannen avgöra, om sjukdomen är av den *varaktigare* beskaffenhet, att den berättigar till betalningsanstånd. Kan man verkligen anse, att våra länsmän och fjärdingsmän, som nog i många fall, kanske de flesta, komma att såsom utmätningssmän syssla med dessa saker, sitta inne med de kvalifikationer eller den kompetens, som erfordras, för att kunna bedöma en sjukdoms varaktighet? I det avseendet ställer jag mig mycket tvivelsam. Jag kan emellertid icke förstå annat, än att utmätningssmannen, åtminstone i vissa fall skulle nödgas på förhand bilda sig en bestämd uppfattning angående sjukdomens varaktighet, såvida det icke är meningen, att han tid efter annan skall göra besök hos gäldenären för att se, hur det är fatt med hans hälsotillstånd. I så fall förmodar jag, att det skulle bli en mycket dyr kredit på grund av dryga resekostnader etc.

Lika svårt, om icke ännu svårare, förefaller det mig, då fråga uppstår om anstånd på grund av arbetslöshet. Att avgöra om arbetslösheten är oförvållad eller mer och mindre självförvållad, tror jag många gånger skulle visa sig alldeles omöjligt. Jag bortser nu från dem, som närmast intressera den siste ärade talaren, nämligen sådana, som hava fast anställning av ett eller annat

Ang. förslag
till lag om av-
tal m. m.
(Forts.)

slag eller tillhöra någon organisation. I fråga om dessa tror jag nog, att det skulle komma att visa sig något lättare. Jag tänker mera på den ganska stora massa av, vad man kallar, löst folk, särskilt ute på landsbygden, som icke hava någon varaktig anställning, men som nog ändå bruka inlåta sig på dessa avbetalningsaffärer, särskilt beträffande köp av symaskiner, velocipeder o. s. v. Huru skall utmätningsmannen i sådana fall utan en mycket vidlyftig och ingående undersökning kunna konstatera, om arbetslöshet förelegat vid förfallotiden och om denna arbetslöshet är oförfallad? Det ginge väl an, om man bara hade att göra med personer, som själva ville göra sitt bästa för att betala. Sådana äro ju värda att man tar all möjlig hänsyn till deras omständigheter. Men tyvärr finns det även sådana, vilkas goda vilja i ifrågavarande avseende lämna mycket övrigt att önska och vilka försöka med alla möjliga undanflykter för att draga ut på tiden och om möjligt komma undan betalningsskyldigheten. Att för dessa arbetslösheten skulle bliva en mycket kärkommen och ofta anlitad förevändning, det tycker jag måste vara alldeles självfallet.

Det kan också mycket väl tänkas sådana fall, då en anständigtid på sex månader skulle stänga varje utsikt för säljaren att kunna få någon betalning för det sålda godset, och detta synes mig icke heller vara, såsom det bör.

Jag skall villigt medge, att reservanternas syfte är behjärtansvärt och förtjänt av sympati, men de praktiska olägenheter, som jag anser vara förenade med tillämpningen av en sådan bestämmelse som de föreslagit, ha hindrat mig från att biträda reservationen, och jag ber därför att få yrka bifall till utskottets förslag.

Sedan herr talmannen nu återtagit ledningen av förhandlingarna, anförde

Herr Westman: Herr talman, mina herrar! Reservanternas åsyfta genom det tillägg de föreslagit till 2 § i förevarande lag att för det handräkningsförfarande, som i denna lag föreslås, införa en speciell moratoriebestämmelse, vilken, enligt vad herr justitieministern nyss påvisade, är en fullkomlig nyhet för vår rätt. Detta synes mig vara en så viktig sak, att den icke kan och icke bör i denna ordning och så att säga på rak arm upptagas till prövning.

För att taga ståndpunkt till spørsmålet, om överhuvud taget och under vilka villkor man i vår lag bör införa stadgande om, att vissa ömmande omständigheter skola utgöra laga ursäkt för underlåtenhet att fullgöra ett åtagande, anser jag, att man bör underkasta detta spörsmål en vida omsorgsfullare och mera ingående prövning, än vad här kan bli fallet. Särskilt anser jag det icke vara lämpligt att införa en sådan speciell moratoriebestämmelse, som reservanternas ifrågasatt, för här föreliggande fall. I denna lag stadgas ju, såsom påvisats, ett synnerligen enkelt hand-

räckningsförfarande. Enligt vår nu gällande utsökningslag skall man i fråga om all begäran om handräckning vända sig till över-exekutor, och den, mot vilken åtgärden äskas, skall lämnas tillfälle att, innan någon åtgärd får vidtagas, avgiva förklaring. Här åter skulle man få vända sig till underexekutor, och handräckning skulle kunna meddelas till och med utan att den, mot vilken åtgärden skall företagas, har haft tillfälle att förklara sig. Detta har gjort mig synnerligen betänksam mot införande av de bestämmelser, som åsyftas med detta förslag, men jag har nödgats böja mig för de skäl, som anförts, nämligen att man dels velat åstadkomma ett snabbt förfarande och dels velat minska kostnaderna för den, mot vilken åtgärden skall rikta sig, d. v. s. för köparen. Men om nu en sådan bestämmelse, som reservanternas ifrågasatt, skulle tilläggas till 2 §, göres givetvis den prövning, som under-exekutor skall verkställa, mera komplicerad, och då växer ytterligare betänkligheterna mot att stadga ett så enkelt förfarande som det här ifrågasatta. Vidare skulle den ifrågasatta moratoriebestämmelsen väsentligen, som jag sedermera skall påvisa, komma att motverka vad man velat vinna i avseende å minskning av kostnaderna för köparen.

*Ang. förslag
till lag om av-
tal m. m.
(Forts.)*

Beträffande verkan av reservanternas förslag är att märka, att den ifrågasatta moratoriebestämmelsen endast skulle förhindra, att det sålda föremålet återtoges. Däremot finnes intet, som hindrar, att säljaren ögonblickligen stämmer med yrkande om utbekommande av den förfallna, men icke erlagda avbetalningen. Säkerligen skulle den säljare, gent emot vilken köparen åberopar den ifrågasatta moratoriebestämmelsen, ögonblickligen uttaga stämning eller lagsöka för att utfå det förfallna beloppet; och då fordran grundar sig på en skriftlig handling och är obestridd, hinner säljaren både få dom och få det sålda föremålet eller eventuellt andra för köparen ännu mera angelägna lösören försålda, innan de sex månaderna förflutit. Köparen får ock på detta sätt vidkännas de kostnader, från vilka man avsett att befria honom. Jag tror sålunda, att köparen icke skulle vara mycket betjänt med den föreslagna moratoriebestämmelsen.

Han är det heller icke från en annan synpunkt. Vi skola nämligen beakta, att under dröjsmålet oupphörligen nya avgifter förfalla till betalning, så att, när fem eller sex månader gått, föga utsikt finnes för den, som är i ömmande omständigheter, att han skall vara i stånd att på en gång erlagga alla de avgifter, som under tiden förfallit till betalning.

Jag tror heller icke, att en sådan bestämmelse som den ifrågavarande skall kunna försvaras, om man ser till säljarens rätt. Här måste ju, som också uttalats i kommitterades förslag, säljarens och köparens rätt avvägas mot varandra. Säljaren skulle under en längre tid betagas sin rätt att återfå sin egen egendom, och under tiden skulle köparen hava rätt att fortfarande begagna denna egendom. Jag vill bara taga det exemplet, att en person sålt en velociped mot avbetalning och att köparen, kanske redan

Ang. förslag
till lag om av-
tal m. m.
(Forts.)

när den första eller andra avbetalningen förfaller, kommer och åberopar, att han på grund av arbetslöshet är urståndsatt att erlägga de förfallna avbetalningarna. Denna omständighet åberopar han under en följd av sex månader. Men under alla dessa sex månader åker han omkring, så mycket han behagar, på velocipeden och sliter ut den med den påföljd för säljaren, att han icke får betalning och återfår en utsliten velociped.

Jag tror icke heller, att den bestämmelse som här ifrågasatts, är behövlig, åtminstone icke i allmänhet behövlig, därför att, som kommitterade påpekat, erfarenheten utvisar, att säljarne med den största grannlaghet — i sitt eget intresse kan man säga — tillämpa bestämmelserna om rätten att återtaga försålda föremål vid underlåten likvid. För dem, som sälja dessa föremål till, som herr Persson mycket riktigt påpekade, orimligt höga pris, är det ingen idé att återtaga det sålda föremålet, exempelvis ett möbleman, ty det har då fått ett betydligt minskat värde, utan för säljarne är det mycket större uträkning att hava den största skonsamhet med köparen för att så småningom verkligen kunna få ut åtminstone större delen av den köpeskillning, som är stadgad i kontraktet.

Slutligen skulle jag vilja till dem, som äro så djupt intresserade av gemensam skandinavisk lagstiftning, säga, att i de samtidigt utarbetade norska och danska förslagen är denna 2 § likalydande som i Kungl. Maj:ts förslag. Nu komma herrar reservanter och vilja göra ett tillägg, som innebär en materiellt-rättsligt ny bestämmelse, fullkomligt främmande icke blott för svensk utan även för dansk och norsk rätt, ja, för lagstiftningen i övriga länder över huvud taget. Jag tror icke, att detta kan vara lämpligt, och på grund av de av mig anförda skälen ber jag, herr talman, att få yrka bifall till det kungl. förslaget.

Herr Lindhagen: De allt mer framträdande strävandena att söka i någon mån tillgodose de mindre bemedlades berättigade intressen göra, att på olika områden uppslag komma fram för att söka vinna någon insats i detta syfte. Här är ju också ett sådant fall, och man kan icke komma ifrån, att vid sidan av många andra åtgärder komma dessa strävanden att med naturnödvändighet vinna mer och mer plats inom lagstiftningen och på de lagstiftningsområden, som beröra dessa berättigade intressen. Då veta vi, att alldeles särskilt för de mindre bemedlade är varaktig sjukdom och arbetslöshet bland de mest oförfäddade och behjärtansvärda nödlägen, i vilka det är samhällets skyldighet att skydda dem emot äventyrligheter i detta avseende. Det kan man icke komma ifrån.

Nu ha vi även hört herr justitieministern och även andra erkänna, att vad som står här är något synnerligen behjärtansvärt. Då är frågan: finns det ingen möjlighet; är då rättsordningen så bristfällig, att man icke skall kunna få ett litet rum för detta i civillagstiftningen? Jag medgiver, att svårigheterna synas ofantliga, när man som den siste talaren söker rada upp dem, vilket

han för övrigt med ett visst fog gjort. Jag vill dock fästa uppmärksamheten på, att vi ha på mycket större områden nyligen inlåtit oss på en sådan sak, och den siste talaren nämnde just ordet moratorielagstiftning. Då krig och krigsfara omöjliggör för gäldenär att kunna fullgöra sin betalningsskyldighet, har man för att icke utsätta honom för alla de äventyrligheter, som utmätning och konkurs medföra, suspenderat hans betalningsskyldighet. Jag undrar, om icke det nödläge en mindre bemedlad, en fattig sömmerska t. ex., som skaffat sig en symaskin på avbetalning, försattes i genom varaktig sjukdom eller oförvållad arbetslöshet om det för henne personligen icke är precis samma nödläge eller kanske ännu större nödläge än det, som krig och krigsfara ha försatt alla dessa gäldenärer i, vilka genom lagstiftningen befriats från betalningsskyldighet på grund av denna fara? Lagstiftningen blir icke verkligt samhällsnyttig, förrän man förstär att gå tillmötes och hjälpa varje människa i hennes berättigade behov, och jag vill påstå, att här föreligger för dessa personer precis samma nödläge och samma rätt att få hjälp, som föreligger i det andra fallet för alla gäldenärer överhuvud taget på grund av krig och krigsfara.

Nu har också ifrågavarande lagförslag — och det måste jag villigt erkänna — tagit viss hänsyn till detta. Det har i första stycket av denna paragraf givits uppskovsbestämmelser, och det lär vara, såsom här förut utvecklats, att gå mycket längre än vad som förekommer i någon utländsk lagstiftning. Man måste sålunda giva lagförslaget det erkännandet, att det betecknar ett givet framsteg just i den riktning jag nyss talat om, fastän det tager saken generellt och därigenom ökar svårigheterna att utskilja de särskilda fall, som man måste erkänna äro synnerligen ömmande. Nu vilja reservanterna i ett visst fall gå ett stycke längre, nämligen när det tillstöter varaktig sjukdom eller oförvållad arbetslöshet. Men de ha dock begränsat anståndstiden till sex månader för att där också skatta något åt de vanskligheter, som i tillämpningen alltid måste uppstå.

Det har rests två betänkligheter mot detta.

Den ena är, att det är så svårt att avgöra när det föreligger sådana hinder. Och allra minst kan en utnämningsman avgöra det. Ja, jag vill villigt erkänna, att det kan vara svårigheter med detta, men jag undrar, om icke hela denna avtalslagstiftning, som nu är framlagd, betyder, att man tror, att rättsordningen skall kunna klarera dylika svårigheter. Om man bara ser på andra stycket av den paragraf det nu är fråga om, så står det där talat om, att vissa påföljder av avtalet icke skola få göras gällande, för så vitt sådant med hänsyn till de föreliggande omständigheterna skulle vara uppenbart obilligt. Där möta ofta kanske »ofantliga» svårigheter i tillämpningen, och det mycket generellare än som föranledes av reservationen. Sådana hänsyn får man se överallt i detta lagförslag. Det är mycket svårt att skapa rättvisa i världen; det är alltid det svåraste. Men denna avtalslag-

Ang. förslag
till lag om av-
tal m. m.
(Forts.)

Ang. förslag
till lag om av-
tal m. m.
(Forts.)

stiftning har ju varit ett försök att i lagen, i själva rättskipningen omsider få in till en början åtminstone begreppen tro och loven och billighet, och då tycker jag, att denna reservation dessutom är särskilt på sin plats just på ett sådant lagstiftningsområde som detta. Och så får väl det reda sig lika bra på detta område som det andra; det kan gå bättre än man tror.

Den andra invändningen är, att genom detta skulle man stjälpå flera, än man hjälper. Jag får erkänna, att jag själv på den punkten varit särskilt tveksam, då jag biträdde reservationen, ty det kan ju tänkas, att ju flere svårigheter det möter för dem, som hyra ut dessa saker, att få betalt i rätt tid, ju mera noggrant komma de att pröva åt vem de vilja lämna sådana kontrakt. Och då kan det hända, att de mest obemedlade, de som man mest befarar icke skola fullgöra sin betalningsskyldighet, komma att få sitta emellan. Det är icke lätt att veta, hur det kommer att gå i det avseendet; det beror på erfarenheten. Och det vanskligaste här är kanske, att man kastar sig in i något, som man icke vet hur det kommer att tillämpas. Jag kan förstå herr justitieministern, som sade, att man kanske kommer att stjälpå i 99 fall, där man hjälper i ett fall. Men jag vill uttrycka mig moderatere och säga, att det kan hända, att, om man hjälper i 50 fall, så kanske man stjälpå i 50. Men det kan också gå i motsatt riktning, så att det hjälper flera än det stjälpå. Det vet man icke.

Om man nu skall taga ett sådant språng ut i mörkret, som detta i viss mån sålunda är — d. v. s. det är icke mörker i det avseendet, att det icke är rättvist och riktigt, men frågan är, om det i praktiken kan möjliggöras — så måste man i alla fall skaffa sig någon sannolikhet för, hur det kommer att gå. Då hava vi till en början den erfarenheten, som jag fått bestyrkt av personer, som äro inne i denna sak och sysslat därmed, att det finnes en del firmor här i landet, vilka sälja på avbetalning, som äro mycket frikostigare, än denna reservation avser. Det finnes firmor, som, så snart det visas sannolika skäl för arbetslöshet eller sjukdom, medgiva ända till ett års betalningsanstånd, och här är det blott fråga om högst sex månader. När således praktiken redan börjat sålunda, brukar ju tiden anses vara inne för lagstiftningen att taga vid och försöka generalisera och utvidga en så beskaffad praktik. Just i fråga om de branscher, som jag här talat om, är det så, att firmorna hava mycket olika praxis. En del äro särdeles stränga, men en del äro mycket generösa. Då vore det kanske lämpligt, att lagstiftningen ingrepe på detta sätt, så att de firmor, som icke vilja vara billiga i detta fall, bleve utträngda från affären och den lades helt och hållet på de firmor, som vilja visa billighet och rättvisa, eller också framtvingades ett billigare förfarande från de andra firmorna. Det är också något, som kan tänkas bliva följden.

Man har nu sagt, att det kan befaras att sådana invändningar skulle utan skäl hos utmätningssmannen göras i en mängd fall. Men man får erinra sig, att ifall invändning göres, skall

det i alla fall visas, att vad den avser är på något sätt uppenbart eller sannolikt, och om det blott göres en blank invändning utan något stöd för densamma, får man väl antaga, att utmättningsmannen icke anser, att något sådant fall har förelegat, så att han behöver taga hänsyn till detsamma.

*Ang. förslag
till lag om av-
tal m. m.
(Forts.)*

Jag vill till slut säga, att denna lag i alla fall är ett stort framsteg, så att det ur min synpunkt åtminstone aldrig kan komma ifråga, att jag skulle vilja vara med om att stjälpå hela lagen, ty det är ett steg framåt att hindra en fullständig utplundring av dem, som äro mest obemedlade. Jag tror icke, att en sådan sak som det föreslagna tillägget skulle vara ägnad att stjälpa lagen, ty om till äventyrs reservationen antages i andra kammaren, finnes alltid en sammanjämningslinje, antingen så att endera kammaren inbjudes att antaga den andras beslut, och då kanske andra kammaren finge stryka på foten, eller ännu bättre så att man utökade de fjorton dagarnas anstånd till längre tid, t. ex. tre veckor eller kanske rent av en månad. Där ha vi en särdeles bra sammanjämningslinje, såvitt jag förstår.

Jag tror därför icke, att man ur denna synpunkt behöver vara rädd för att antaga reservationen, och ehuru jag erkänner, att det finnes vanskligheter, måste jag dock, då jag jämför det ena med det andra, med hänsyn till vikten av att sådana synpunkter tränga sig fram i all synnerhet i en lagstiftning, som är tillkommen för att främja rättvisa och billighet, be att få yrka bifall till reservationen.

Herr Pettersson i Södertälje: Herr talman, mina herrar! Då jag, ehuru med tvekan, biträtt herr Sven Perssons reservation, skall jag bedja att med några ord få angiva skälen därför.

Det föreliggande förslaget till lag om avbetalningsköp avser att vara en undantagslagstiftning huvudsakligen för att skydda fattiga köpare från att utplundras av sina säljare. Men på samma gång innehåller också lagförslaget bestämmelser om ett exekutionsförfarande, betydligt snabbare än det vanliga och detta får väl anses tillkommet mera i säljarens än i köparens intresse. Genom detta förfarande skulle det bliva möjligt för en säljare att återbekomma lösören, som äro sålda på avbetalning, utan att han därför skulle behöva hänvända sig till domstol eller överexekutor. Han skulle endast hava att med återopande av sitt kontrakt hos vederbörande utmättningsman göra framställning om den försälda möbels återbekommande, och utmättningsmannen skulle sedan kunna lämna honom saken, undantagsvis till och med utan att köparen fått reda på det. Han skall visserligen dagen förut lämna underrättelse om förrättningen, men om köparen icke då skulle vara hemma, kan det väl tänkas, att handräckningen lämnas, utan att köparen fått underrättelse därom.

Jag erkänner, att detta snabba förfarande i och för sig är till stor fördel, men jag har också tänkt, att det i vissa fall skulle komma att innebära en mycket stor hårdhet mot köparen-gäldenä-

Ang. förslag
till lag om av-
tal m. m.
(Forts.)

ren, särskilt i de fall, då denne är sjuk eller arbetslös. Vid sådant förhållande har det synts mig, att rätt mycket talar för, att man bör söka på något sätt skydda köparen under dylika omständigheter. Detta skulle kunna ske genom den bestämmelse, som föreslås i reservationen. Denna reservation avser i själva verket medgivande av ett extra betalningsanstånd för mycket fattiga gäldenärer under synnerligen behjärtansvärda omständigheter. Det torde, såsom också den föregående talaren har sagt, få anses ganska ursäktligt, att en sådan tanke rinner upp just i dessa moratorielagstiftningens dagar. Även torde till försvar för en sådan tanke kunna åberopas, att åtskilliga säljare av lösören på avbetalning redan nu godvilligt medgiva anstånd av nämnda anledningar.

Emellertid hava nu här under diskussionen riktats åtskilliga anmärkningar mot detta förslag. För min del vågar jag icke påstå, att dessa anmärkningar äro obefogade. Särskilt det anförande, som herr justitieministern hållit, synes mig väga ganska tungt, det får jag lov att erkänna. Det måste medgivas, att en sådan lagstiftning innefattar en verklig nyhet. Och vad som värre är, det kan ju möjligen tänkas, att en dylik bestämmelse i vissa fall skulle komma att motverka sitt ändamål. Under sådana förhållanden må det vara naturligt, att man söker efter andra utvägar att främja de syften man velat nå med detta förslag. I sådant avseende hade jag tänkt mig, att det skulle vara lämpligare, att man i § 2 utsträckte det anstånd, som lagen medgiver, från 14 till 30 dagar, d. v. s. att vid köp av lösören på avbetalning en förfallen post för att kunna utsökas skall hava varit ogulden, icke såsom nu föreslagits minst 14 dagar, utan 30 dagar, innan utsökningsförfarandet kan påbörjas.

Jag skulle därför helst velat föreslå, att en sådan bestämmelse av kammaren antoges. Nu har jag emellertid av herr talmannen hört, att han ser sig förhindrad att framställa proposition på ett yrkande i den riktningen. Vid sådant förhållande har jag nu icke något yrkande att framställa.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen framställde propositioner först på godkännande av utskottets förslag till lydelse av förevarande paragraf samt vidare på godkännande av samma förslag med det tillägg, som föreslagits i den vid utlåtandet fogade reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Votering begärdes likväl av herr Persson i Norrköping, i anledning varav nu uppsattes, justerades och anslogs följande omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren godkänner 2 § i lagutskottets förevarande förslag till lag om avbetalningsköp, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, har kammaren godkänt nämnda § med det tillägg, *Ang. förslag till lag om avtal m. m.*
som föreslagits i den vid utlåtandet fogade reservationen.

Voteringen utvisade 93 ja mot 89 nej; och hade kammaren alltså godkänt utskottets förslag till lydelse av förevarande paragraf.

(Forts.)

§§ 3—17; *slutstadgandet; rubriken.*

Godkändes.

Övriga lagförslag.

Godkändes.

Utskottets hemställan förklarades vara besvarad genom kammarens beslut i fråga om lagförslagen.

§ 9.

Herr statsrådet *Vennersten* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 195, med förslag till lag om ändrad lydelse av 5 och 6 §§ i lagen den 11 oktober 1907 angående civila tjänst innehavares rätt till pension m. m.;

nr 196, med förslag till förordning om krigskonjunkturskatt;

nr 197, angående upptagandet i 1916 års riksstat av inkomsten av en krigskonjunkturskatt m. m.;

nr 198, angående upptagandet i 1916 års riksstat av medel från statsverkets kassafond; och

nr 199, angående täckande av kostnader, som avses i § 63 regeeringsformen.

Nämnda propositioner bordlades på begäran.

§ 10.

Till avgörande förelåg vidare andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande, nr 7, i anledning av en av herrar Nilsson i Tånga och Thorsson väckt motion, nr 36, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående avskaffande av entreprenadsystemet vid lantbrevbäringens ordnande. *Angående avskaffande av entreprenadsystemet vid lantbrevbäringens ordnande.*

Uti en inom andra kammaren väckt, till dess tredje tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 36, hade herrar Nilsson i Tånga och Thorsson föreslagit, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t låta utreda, huruvida icke det för lantbrevbäringens ordnande nu använda entreprenadsystemet skulle kunna avskaffas och ersättas med mera tidsenliga

*Angående
avskaffande av
entreprenad-
systemet vid
lantbrevbäringens
ordnande.*

(Forts.)

bestämmelser i fråga om såväl avlöningsförhållanden som tjänstgörings- och anställningsvillkor.

Utskottet hemställde, att andra kammaren, i anledning av ovan nämnda motion, måtte för sin del besluta, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t låta utreda, huruvida och i vilken utsträckning det för lantbrevbäringens ordnande nu använda entreprenadsystemet skulle kunna avskaffas, samt vidtaga de åtgärder, som härav kunde föranledas.

Reservation hade likväl avgivits av herr *Larsson* i Kroken, som förklarar sig anse, att utskottet bort avstyrka motionen.

Utskottets hemställan upplästes. Därefter yttrade

Herr *Johansson* i Brånalt: Då jag ej deltagit i behandlingen av detta utlåtande — vilket jag tyvärr icke kunnat, då jag haft ledighet från riksdagsgörömlen — hade jag ej tillåtits att reservera mig mot det föreliggande utskottsförslaget. Jag anser att huvudsakliga skälet för att man skall gå med på ett skrivelseförslag, bör vara övertygelse om att man verkligen kan vinna något nämnvärt i det syfte, skrivelseförslaget avser. Och då jag icke är övertygad om att man i detta fall har något vidare att vinna, kan jag för min del icke gå med på det nu här föreliggande förslaget.

Skälet härtill grundar jag huvudsakligen på det utlåtande, generalpoststyrelsen lämnat och som enligt mitt förmenande utskottet fäst alldeles för litet avseende vid. Jag är övertygad om, att de skäl, som styrelsen anført, verkligen äro välgående, och åtminstone för mig hade varit mycket övertygande, ty jag är säker på att, i fall entreprenadsystemet skulle avskaffas, åtminstone när det rör förhållandena på den egentliga landsbygden — och det är ju nu fråga om lantbrevbäringens ordnande — komme postverket säkert att få betala ut betydligt högre löner och arvoden för detta än som nu sker. Man får kanske medgiva, att de avlöningar, som i vissa fall utbetalats till lantbrevbärarna, varit i något fall väl lågt tilltagna, men jag tror, att de personer, som äro hemma på de trakter, där dessa ifrågavarande löner utgå, och verkligen äro hemma i förhållandena nog skola medge, att dessa löner i själva verket icke äro så mycket för låga för det arbete, som verkställes, som det vid första påseendet kan synas. Jag är för min del övertygad om, att den, som verkligen reflekterar på att åtaga sig denna brevbäring, själv har bättre förmåga att kunna bedöma verkliga värdet av det arbete, som han åtager sig, än vare sig generalpoststyrelsen, kommunalnämndsordföranden eller länsmanen, och följaktligen bör även den som vill utföra arbetet för lägsta priset lämnas tillfälle att skaffa sig sysslan för den ersättning han tror sig kunna utföra densamma. Även generalpoststyrelsen bör taga hänsyn härtill och icke betala mera för det arbete, den vill få utfört, än vad som det verkligen är värt.

Hade utskottet så att säga begränsat sin anhållan om en skrivelse till en utredning beträffande vissa områden t. ex. de stadsliknande samhällena, hade jag möjligtvis kunnat gå med därpå, ty där är det möjligen något att vinna. Men nu har utskottet icke gjort detta. Nu är att märka, att största antalet av dessa brev-bärare bestå av lantbrevbärare i egentlig bemärkelse eller sådana, som bära omkring posten på landsbygden, och dessas antal är betydligt större än deras, som utföra detta arbete i stadsliknande samhällen. När härtill kommer att utskottet varit så generöst, att det tillmötesgått motionärerna uti hela deras begäran, anser jag, att det här skulle bli en sådan omfattande utredning, och att den skulle gälla förhållanden i sådan mängd, att vi, åtminstone vad angår lantbrevbäringen icke skulle ha någonting gott att här vinna och ingenting verkligt att hämta, om den utredning, som är föreslagen, bleve verkställd.

Se vi på dessa brev-bäringslinjer, finna vi, att 1706 linjer utdela posten endast mellan 1 gång och 5 gånger i veckan och 416 linjer verkställa denna utdelning dels söckendagar, dels 6 gånger i veckan, dels dagligen och dels mer än en gång dagligen. Följaktligen är det ett mindretal av dessa brev-bärare, som ha sin tjänst och sysselsättning inom de stadsliknande samhällena, men trots denna omständighet skall utredningen ändock omfatta lantbrevbäringen i dess helhet — ett förhållande, som jag anser vara fullständigt onödigt helst vi på det största området, enligt min mening ingenting ha att vinna.

På grund av vad jag anfört och under åberopande av de skäl, som generalpoststyrelsen framhållit, och som särskilt äro sammanfattade i sista stycket på sista sidan av utskottets betänkande, vill jag gentemot motionärernas påstående att vi ha det sämre ställt med lantbrevbäringen i vårt land än i Norge och Danmark uttala såsom min övertygelse, och som generalpoststyrelsens utlåtande visar, att vi betala högre löner i detta fall och att genomsnittssumman i vårt land är större än i Norge och Danmark. Detta anser jag vara ett bevis för att vi icke ha det sämre ställt med avlöningsförhållandena på detta område i vårt land än i grannländerna, vilka motionärerna åberopa som något sorts föredöme, liksom de skulle ha denna sak ordnad på det mest tillfredsställande sätt. När så icke är förhållandet, som generalpoststyrelsen påvisar, anser jag, att detta deras skäl helt och hållet bortfaller.

Jag skall icke längre upptaga kammarens tid utan på de skäl, som jag anfört, och under ytterligare åberopande av en del utav generalpoststyrelsens yttrande, ber jag, herr talman, att få yrka avslag på såväl utskottets hemställan som den i ämnet väckta motionen.

Herr von Sneidern: Herr talman! Den föregående talaren yttrade, att man icke kunde gå med på detta förslag av den anledningen, att man därmed icke hade något att vinna. Jo, vad

*Angående
avskaffande av
entreprenad-
systemet vid
lantbrevbäringens
ordnande.*

(Forts.)

Angående
avskaffande av
entreprenad-
systemet vid
lantbrevbarin-
gens ordnande.

(Forts.)

man därmed avser att vinna är just att komma ifrån själva entreprenadsystemet, vilket man omöjligen i detta fall varken får eller kan vara tillfredsställd med, Ty varuti består då detta? Jo, att vid tillsättandet av dessa platser, som naturligtvis besättas av fattiga personer i små omständigheter, dessa själva underbjuda varandra. Tillvägagångssättet innebär givetvis risk för att resultatet icke blir tillfredsställande. Att få bort detta tillvägagångssätt är just den fördel, man avser att vinna, och jag anser det vara en så stor fördel, att det verkligen finns skäl för att göra något. Generalpoststyrelsen säger visserligen att redan enligt entreprenadförordningens bestämmelser anbud, enligt vilka den fordrade ersättningen *uppenbarligen* utgör underbetalning, icke ens skola upptagas till behandling. Ja, det må vara sannt, men detta »uppenbarligen» erbjuder så många möjligheter till att det verkliga resultatet icke blir tillfredsställande, att jag tycker starka skäl tala för att försöka få bort detta entreprenadsystem, som onekligen innebär något för känslan icke tilltalande. En enskild arbetsgivare, som skulle skaffa sig arbetskraft genom att låta sina arbetare bjuda under varandra, skulle väl icke mötas med något gillande. För övrigt kan man möjligen sätta i tvivelsmål, huruvida detta uttryck »uppenbarligen» i entreprenadförordningen, som generalpoststyrelsen till vår tillfredsställelse tolkat på det sättet att det skulle innefatta, att det uppenbarligen icke är till förmån för den sökande, icke egentligen avser från generalpoststyrelsens eller från arbetsgivarens sida, att »uppenbarligen» sålunda innebär att om det eller det priset skulle tillämpas, man icke finge fullgod vara d. v. s. här arbetskraft.

Om man så funnit motiveringen för en skrivelse, gäller det att se till, om det verkligen är möjligt att kunna utträta någonting därmed. Nu har generalpoststyrelsen riktat sig emot en ifrågasatt förändring; men dess bevisföring går ut på, att det är omöjligt att på grund av de mångskiftande förhållandena fastställa några bestämda normer för det hela. Ja, därom är utskottet även övertygat. Däremot har generalpoststyrelsen sagt, att förhållandena i Norge äro mycket likställda med våra förhållanden. Såsom herrarna se, ha motionärerna framhållit förhållandena i Norge och Danmark såsom varande lämpliga exempel för oss. Nu säger emellertid generalpoststyrelsen, att förhållandena i Danmark icke äro lika våra, varför man icke kan därifrån hämta exempel, medan däremot de norska förhållandena äro nära överensstämmande med våra. Ja, därom äro vi ense. Se vi nu efter, hur man ordnat saken i Norge, finna vi, att man där gjort det på det ganska naturliga sättet, att man i varje enskilt fall bestämt en viss avlöning och sedan få sökande anmäla sig till platsen. Detta är ju det vanliga som plägar ske, då det gäller att anskaffa arbetskrafter och varför skulle icke även generalpoststyrelsen kunna gå tillväga på det sättet, när den söker få arbetskrafter till de platser, den skall besätta. Det är ingenting annat vi föreslå, än att när en plats skall tillsättas, skall i varje särskilt fall faststäl-

las en avlöning, bestämd med hänsyn till de lokala förhållanden som härvidlag spela in. Jag tror därför, att motionen och utskottets hemställan äro tillräckligt motiverade och att det förslag, som framställdes, väl låter tillämpa sig. Vi begära en undersökning, huruvida och i vilken utsträckning man kan få bort entreprenadsystemet, som onekligen innebär någonting för känslan mycket litet tilltalande.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Thorsson: Herr talman! Jag skall be att få säga ett par ord, då jag varit med om att väcka denna motion.

Jag vill då först rätta ett misstag, som jag i egenskap av motionär gjort mig skyldig till, och som generalpoststyrelsen i sitt svar påpekat. Jag har nämligen i motionen antytt, att norska stortinget år 1909 fastställde avlöningsreglemente och avlöningsbestämmelser för ordnande av lantbrevbäringen i Norge. Jag vill nu rätta det därhän, att det fastställdes icke av stortinget utan av norska generalpoststyrelsen, d. v. s. av huvudledningen för själva postverket. Sedan jag gjort denna rättelse, skall jag be att få säga några ord med anledning av herr Johanssons i Brånalt yttrande.

Han tyckte att man icke skulle vinna något resultat genom avsändande av denna skrivelse; och i samband därmed lät han förstå, att en skrivelse kunde för statsverket åstadkomma avsevärt ökade kostnader utöver vad statsverket redan nu utbetalar för ombesörjande av denna funktion. Men han slutade sitt anförande med att säga, att vid en jämförelse mellan förhållandena i Norge och Danmark, å ena sidan, och i Sverige, å den andra, finner man, att vi betala här i Sverige en genomsnittsavlöning till lantbrevbäringen, som överstiger vad som betalas i Norge och Danmark. Vid sådant förhållande bör herr Johansson icke vara så förskräckligt rädd för resultatet av denna undersökning, om han redan nu är övertygad om, att det rent av skulle bli ekonomiskt fördelaktigt; och då kommer dessutom undersökningens resultat hans uppfattning till hjälp och icke min. Och jag kan icke förstå, varför han icke kan biträda detta förslag, då han otvivelaktigt har den uppfattningen, att det folk, som sysselsättes på detta område, är mer än väl avlönat.

Han stödjer sig särskilt på generalpoststyrelsens utlåtande. Ja, generalpoststyrelsen lovprisar alldeles utomordentligt det fria entreprenadsystemet. Jag är mycket ledsen, att vi hunnit så långt fram på riksdagen, att motionstiden är slut, ty annars skulle jag närapå tagit generalpoststyrelsen på ordet och väckt en motion om att sätta *hela* generalpoststyrelsens tillsättning på entreprenad. Det skulle kanske ha en viss inverkan på generaldirektören, om han nästa år finge lov att avge ett utlåtande, där det icke gällde att ifrågasätta, huruvida lantbrevbärarna skola ha en tryggad existens eller icke för det arbete, de utföra, utan det gällde att

*Angående
avskaffande av
entreprenad-
systemet vid
lantbrevbäringens
ordnande.*
(Forts.)

Angående
avskaffande av
entreprenad-
systemet vid
lantbrevbäringens
ordnande.

(Fort.)

låta generaldirektörens och hela styrelsens befattningar utbjudas på entreprenad. Vi skulle då befinna oss på en mycket säker mark, vi ha ju redan på förhand inkasserat styrelsens mycket välgående ord i föreliggande fall; och jag förmodar, att vi då skulle ha den föregående ärade talaren med i sällskapet, om vi nästa år komme med en motion i den riktningen.

Jag ber, herr talman, att, utan att vidare upptaga kammarens tid, få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Osberg: Herr talman! Jag skall be att få säga endast några få ord rörande denna fråga. Här har framhållits, att det skulle vara mycket lämpligt att dessa lantbrevbärare ersättning utginge med ett bestämt belopp och att de sattes på fast stat. Vi lära emellertid icke kunna komma ifrån entreprenadsystemet i alla fall. Jag skulle gärna ha följt motionärerna, om de begärt en utredning rörande dessa, som äro fullt upptagna med lantbrevbäringen, d. v. s. sådana, som man anser ha full sysselsättning därmed. Men vi få dock tänka på, att vi ha 1,479 linjer, där för brevbäringen endast fordras 3—8 timmars arbete om dagen, och under sådana förhållanden får denna brevbäring väl ändå anses såsom en bisyssla, under det att det endast är på 653 linjer, som man kan anse, att vederbörande ha full sysselsättning. Hade motionärerna nu begärt, att brevbärarna på dessa senare linjer skulle ställas på fast stat, hade motionärerna icke gjort annat än det som rätt var, och jag skulle önska, att herrar motionärer ville låta förslaget i år falla för att nästa år komma in med ett förslag i överensstämmelse med denna synpunkt. Då kunde man tänka sig komma in på den rätta bogen, men att sätta på fast stat sådana personer, som ha 3—8 timmars arbete om dagen, anser jag icke vara rätt. Ty jag kan försäkra herrarna, att man i alla fall måste överlämna på entreprenad brevbäringen på sådana linjer. Det måste så ske. De, som söka en sådan befattning, äro kanhända personer, som kunna uträtta detta arbete på mycket kort tid och som därför nöja sig med en jämförelsevis ringa ersättning. Skola de däremot sättas på fast stat är det nödvändigt att höja ersättningen avsevärt och kanske en frisk och färdig person då kan vid ett tillsättande av en sådan tjänst förbigå en annan person, som är sämre ställd men som har mera behov av denna extra inkomst. På den grunden anser jag, att det är ganska olämpligt även från motionärernas synpunkt sett, att dessa lantbrevbärare sättas på fast stat.

Det har också inom utskottet påpekats, att de, som vore fast anställda borde kunna komma i förmån av pension vid uppnådda 30 tjänsteår, men det är mycket möjligt och helt naturligt, att dessa lantbrevbärare fungera endast 5, 6 år och sedan sluta, och detta är vanligt, i synnerhet med dem som köra posten. Då skulle detta system helt och hållet bli onödigt.

Herr talman, jag har intet yrkande, men jag vill till fullo väl instämma med den förste talaren i att vissa betänkligheter kunna hysas mot ett sådant system, snm här är föreslaget.

Herr Lübeck: Herr talman! Då jag inom utskottet var närvarande vid principbeslutets fattande men icke vid utlåtandets justering, ber jag få säga, att jag för min del icke finner motiveringen stå i rätt överensstämmelse med den kläm, som utskottet beslutat och avfattat. Jag finner sålunda, att man i det enskilda fallet, då de lokala förhållandena liksom övriga på avlöningen inverkan faktorer äro kända, bör kunna övergå från entreprenadsystemet till ett system med bestämda löneförmåner, men om man undersöker förhållandena på landsbygden, finner man, att entreprenadsystemet i många fall, åtminstone enligt min uppfattning, alltså är en både lämplig och synnerligen praktisk metod för bestämmande av löneförmånerna. Där förekomma så ofantligt många skiljaktiga förhållanden, som man genom entreprenadsystemet bäst kan ta hänsyn till.

I anslutning härtill ber jag därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets kläm, men hemställer att de sista styckena i utskottets motivering måtte uteslutas, sålunda ifrån »Men även be-
träffande» till och med »kunna komma till användning.»

Herr Thorsson: Herr talman! Jag tror, att det är riktigt av mig att ändra en missuppfattning, som en föregående talare har givit uttryck åt. Det är icke så, att ett bifall till motionen eller till utskottsutlåtandet innebär ett uppförande av dessa personer på fast stat, utan vad motionärerna ifrågasätta är ju, att man skall övergå från entreprenadsystemet till ett bestämmande av avlöningen efter andra grunder än dem, som nu tillämpas.

Vad beträffar den saken, att de, som ha tjänat i denna befattning under många år, kunna vara tillförsäkrade någon ersättning från statsverket i form av pension eller annat understöd, vill jag nämna, att statsverket redan erkänt den principen genom att införa ett anslag uti poststaten, ifrån vilket till äldre uttjänata lantbrevbärare eller postförare skall utgå ett årligt anslag.

Herr Winberg: Herr talman! Nog borde man väl ändå vid det här laget kunna vara överens om, att tillämpningen av entreprenadsystemet är lika olämplig då det gäller att anställa lantbrevbärare som i övrigt, då det för staten gäller anställa funktionärer eller arbetare. Det har nog ofta förvänat mig, att man så länge och i den utsträckning, som verkligen ägt rum, inom postverket har kunnat dragas med denna princip. Äro vi emellertid överens om att principen i dess helhet icke i någon nämnvärd utsträckning åtminstone bör tillämpas, kunna vi väl också vara överens om, att saken kan ordnas utan alla dessa svårigheter i fråga om detaljerna, som man här uppratad och som man anser bli en konsekvens av den utredning, som här begäres.

Man har här sagt, att om motionärerna icke yrkat på, att alla dessa personer, som det här är fråga om, skulle uppföras på fast stat, skulle man ha gått med på bifall till motionen. Det är redan erinrat om, att det icke är det motionen här avser. Man har

*Angående
avskaffande av
entreprenad-
systemet vid
lantbrevbärin-
gens ordnande.*

(Forts.)

Angående
avskaffande av
entreprenad-
systemet vid
lantbrevbäri-
ngens ordnande.

(Forts.)

vidare gjort gällande, att om motionärerna icke medtagit dem, vilkas tjänstgöring inskränker sig till endast några timmar per dag, skulle man ha kunnat gå med på att bifalla förslaget, men icke nu. Nu är det emellertid så, att utskottets yrkande här är avfattat i en synnerligen vag form. Man begär endast, att det skall utredas, huruvida och i vilken utsträckning det för lantbrevbäringens ordnande nu använda entreprenadsystemet kan avskaffas. Det är sålunda icke alls uppdragna några begränsade linjer, i vilken utsträckning det kan vara möjligt att utbyta denna anställningsform mot en fastare, och, jag vågar tillägga det, för staten som arbetsgivare mera värdig form för anskaffande av arbetskraft än den nu tillämpade.

När man nu har hänvisat till generalpoststyrelsens utlåtande, vill jag säga, att jag visst icke underkänner en del av de motiv som där anförts utan medgiver, att en hel del synpunkter äro av en viss betydelse, men man kan icke undgå att finna, att generalpoststyrelsen hela vägen i sitt utlåtande har radat upp den ena svårigheten och betänkligheten efter den andra för att kunna få bibehålla den nuvarande formen för anställning av här ifrågavarande arbetskraft. Det är väl ändå så, att om man skulle ha velat gå likadant tillväga inom övriga ämbetsverk, skulle man även där ha funnit anledning att framhålla en hel del svårigheter i att ge den nödiga personalen en fastare anställning än vad de här ifrågavarande befattningsinnehavarna ha. Men det är väl så, att de flesta svårigheter åtminstone äro till för att övervinnas, och jag kan icke komma ifrån den uppfattningen, att generalpoststyrelsen här tornat upp en massa svårigheter som vid närmare undersökning icke skola visa sig så omöjliga att komma över, som man från generalpoststyrelsens sida vill göra gällande.

Då det sålunda enligt mitt förmenande är en hederssak för staten som arbetsgivare att i minsta möjliga utsträckning, även då det gäller postverket, tillämpa en sådan form för anskaffandet av arbetskraft som det nuvarande entreprenadsystemet, och då jag vidare icke kan godkänna de påståenden som framförts rörande svårigheterna för ett praktiskt ordnande av denna fråga, finner jag sålunda, herr talman, allä skäl tala för bifall till det av utskottet här framställda förslaget om en skrivelse, till vilket jag sålunda hemställer om bifall.

Herr von Sneidern: Det är ju mycket vanligt, att när man vill genomföra en förändring, radas det upp en massa svårigheter, som påstås vara oöverkomliga. Men falla icke dessa invändningar till marken, när man ser, att ett liknande system, som det här föreslagna, är tillämpat på annat håll. Vi behöva bara hänvisa till hur detta system, som vi föreslå, redan är till fullo tillämpat i vårt västra grannland, där förhållandena är lika våra, vilket också blivit i utskottsutlåtandet påpekat. Detta vill jag ha sagt till de föregående talarna, herrar Lübeck och Osberg, vilka ville, att man skulle inskränka sig till att fastställa lönen endast i de

fall, där detta arbete utfördes såsom huvudsaklig sysselsättning. Men är det då absolut omöjligt för generalpoststyrelsen att bestämma ersättning, även då det utövas som bisyssla? Det förefaller mig, att det icke skulle innebära några större svårigheter.

*Angående
avskaffande av
entreprenad-
systemet vid
lantbrevbäringens
örnande.*

(Forts.)

Det har sagts av herr Lübeck, att vårt uttalande icke skulle stå i överensstämmelse med klämman, emedan vi i motiveringen skulle ha uttalat den önskan, att entreprenadsystemet skulle bortskaffas under alla omständigheter, såväl när detta arbete vore huvudsysselsättning som när det utgjorde bisyssla, men när det sedan kom till klämman hemställde vi om utredning, huruvida och i vilken utsträckning det för lantbrevbäringens ordnande nu använda entreprenadsystemet kan avskaffas. Jag vill då peka på den allra sista punkten i utlåtandet, där vi säga, att om med det system vi förordade en sökande icke kan erhållas, då kan tänkas möjligheten av att entreprenadsystemet kan komma till användning vid sidan av andra möjliga utvägar. Jag kan icke se annat än att utskottets utlåtande och klämman stå i rätt förhållande till varandra och att vår hemställan är befogad, varför jag ber att få vidhålla mitt yrkande.

Herr Johansson i Brånalt: Herr talman! Utskottets ärade ordförande har här nu sagt, åtminstone har jag fattat hans mening så, att tillämpandet av entreprenadsystemet i många fall skulle medföra en alltför låg ersättning åt dem, som utföra detta arbete med lantbrevbäringen. Jag tror icke, att det är så farligt med den saken. Men jag tror, jag säger det ännu en gång, att vad den ena kan betrakta som alltför låg ersättning, då man ser sakerna på avstånd, befinnes, när man kommer förhållandena närmare in på livet och tager de verkliga skälen och behoven i betraktande, icke vara det utan vara full ersättning för det arbete, som utföres. Jag vill ännu en gång betona, att åtminstone jag är fullt övertygad om att den person, som åtagit sig detta arbete eller reflekterat på att åtaga sig att sköta en lantbrevbäringslinje, är mer kompetent att bedöma vad detta verkligen är värt en någon annan person är, och just på denna grund anser jag, att entreprenadsystemet i detta fall är någonting, som visst icke är så fördömligt, som man här framhållit.

Nu framhålles här Norge som föregångsland i detta hänseende, och det säges, att där är det så bra. Jag undrar, om det är bättre där en här. Jag tror det visst icke. Jag tror, att våra lantbrevbärare ha det fullkomligt lika bra som lantbrevbärarna i Norge, helst som de ha högre avlöning i genomsnitt än dessa norska brevbärare.

Nu har herr Thorsson sagt, att om vi följde generalpoststyrelsens utlåtande angående bibehållandet av entreprenadsystemet, borde vi taga generalpoststyrelsen på ordet och sätta hela generalpoststyrelsen på entreprenad. Ja, jag undrar, om det kan vara lämpligt att sätta alla tjänster inom ett statens verk på entreprenad. Då finns det väl befattningar, som mycket bättre lämpa

Angående sig för att utbjudas på entreprenad, t. ex. civillkommissionens med
avskaffande av flera andra sådana.
entreprenad-
systemet vid
lantbrevbäri-
ngens ordnande.

Jag ber att få instämma i herr Lübecks yrkande om att de
sista punkterna i utskottets motivering skola strykas, då jag en-
dast för det fall att, utredningen skulle avse och omfatta förhål-
(Forts.) landena i städer och statsliknande samhällen skulle kunna, som
jag först omnämnde, vara med om ett skrivelseförslag, men icke,
när den sträcker sig över hithörande förhållanden i deras helhet.
Jag ber sålunda, herr talman, att få instämma i herr Lübecks yr-
kande och återtager sålunda mitt här förut gjorda yrkande om av-
slag å såväl motionen som utskottets hemställan.

Herr Magnusson i Skövde: Jag är här i det väsentliga redan
förekommen av föregående talare, men ber dock att nu få yttra
några ord i frågan. Jag vill här endast framhålla en synpunkt,
som berör en sida av lantbrevbäringen, vilken kanske skulle röna
inflytande av ett bifall till motionärernas förslag. Såsom vi veta
— det framgår för övrigt av utskottets utlåtande — äro lantbrev-
bärrarne på många håll endast sysselsatta en mycket ringa del av
dagen eller i många fall en ringa del av veckan. Om man nu
skulle genomföra motionärernas förslag, måste man ha fasta löne-
stater för denna personal, varigenom givetvis utgifterna skulle
springa i höjden. Då vederbörande ämbetsverk skall driva post-
rörelsen som affär, blir följden av allt detta den, att på många håll
ute i landsbygden brevberingen blir lidande på denna förändring.
Det är redan nu många gånger synnerligen svårt att få lantbrev-
bering i gång, och ofta är det så, att inkomsterna därav nätt och
jämt täcka kostnaderna. Ökar man då kostnaderna, vilket skulle
inträffa, om man nu går motionärernas önskingar till mötes, skulle
ganska sannolikt landsbygden komma att bliva lidande.

Jag tror, att även denna synpunkt förtjänar att beaktas, då
vi nu gå att besluta i denna fråga. Jag tror icke, att detta har
påpekats här förut under diskussionen och ber nu att få under-
stryka denna synpunkt. Jag tror nu icke att många här ha något
emot en utsträckning av entreprenadsystemet, men om man skall
gå så radikalt till väga, som herr Thorsson föreslagit, kanske man
träffar både den ena och den andra, och då måhända kommer man
längre, än vad själva förslagställarne önska.

Med hänsyn särskilt till den landsbygd, som redan förut har
ganska dåliga kommunikationer, finner jag det vara rätt vanskligt
att inlåta sig på en sådan princip som den här ifrågasatta.

Herr Thorsson. Herr talman! Herr Magnusson höll före, att
om vi skulle införa den här föreslagna ordningen i fråga om be-
stämmandet av ersättning för lantbrevbärrare även för dem, som
nu endast ha denna till bisyssla, skulle det bli svårt att få brev-
bäringslinjer i gång, och det skulle, enligt hans uppfattning, bero
därpå, att det skulle bli så mycket dyrare. Hur hänger detta
samman med herr Johanssons i Brånalt resonemang om, att vi

redan nu ha dyrare kostnader i fråga om lantbrevbäring, än vad man har i Norge, där man dock har ett ordnat system med ett visst arvode för det utförda arbetet? Det är väl icke omöjligt för generalpoststyrelsen och dess underlydande organ att bestämma ersättningen för ett arbete, då ju styrelsen, enligt vad den tillåtit sig anföra i sin promemoria till utskottet, mycket noga har reda på både det antal kilometer, som de olika lantbrevbärarna måste tillryggalägga och i övrigt det arbete, som är förenat med de olika brevbringsturer. Det är ju klart, att vederbörande då icke behöva stå rådvilla inför detta spörsmål, ty om så skulle vara händelsen, vore det mycket illa ställt med hela förvaltningen av vårt postväsen.

*Angående
avskaffande av
entreprenad-
systemet vid
lantbrevbäringens
ordnande.*

(Forts.)

Nu ha ju såväl herr Johansson i Brånalt som herr Magnusson i Skövde liksom velat antyda, att jag skulle vara anhängare av entreprenadsystemet. Med utgångspunkt från herrarnas uppfattning om, att det nu är så förträffligt ordnat i fråga om lantbrevbäringen, vill jag för min del endast säga, att om det skulle visa sig, att denna sker bättre på det sätt, som generalpoststyrelsen förordar, har jag för min del ingenting emot, att låta herrarna på den sidan, som ju äro så glada i entreprenadsystemet pröva saken i hela dess vidd.

Herr Johansson sökte komma med en kvickhet, i det han sade, att även civilkommissionen borde sättas på entreprenad. Ja, för all del, jag har ingenting emot, om herr Johansson eller vilken annan som helst anmäler sig som sökande till platsen såsom civilkommissarie. Men nu är ju förhållandet så, att riksdagen har avfört civilkommissionen från dagordningen; är det så, att herrarna i tävlingssyfte vill ha densamma åter, är det ju blott att väcka motion därom och så ställa hela saken på entreprenad — jag har för min del ingenting däremot.

Det förefaller mig emellertid, som om den fråga vi nu behandla är av sådan vikt och betydelse för den mycket stora personal, som det här gäller, att det skulle göra mig mycket ont, om denna lilla »knivkastning» mellan mina motståndare och mig skulle lända till obehag för lantbrevbärarekåren, och därför vill jag på det allvarligaste anhålla, att kammaren ville behjärta vad som här föreligger i utskottets utlåtande.

Herr Magnusson i Skövde: Jag vill här icke alls fortsätta med någon knivkastning, men då herr Thorsson icke tycktes vilja förstå, att för den händelse hans förslag här går igenom, det skulle kunna yppa sig svårigheter på sina håll att få lantbrevbäring i gång eller upprätthållen, vill jag endast betona, att motionärernas avsikt tydligen icke varit att nedbringa kostnaderna för denna lantbrevbäring, utan snarare motsatsen. Jag framhöll nyss, att en avsevärd förhöjning av dessa kostnader skulle kunna medföra, att vederbörande ämbetsverk ställde sig avvisande gent emot dylik brevbringning på landsbygden. Det var den synpunkt, jag här ville understryka och framhålla.

Angående
avskaffande av
entreprenad-
systemet vid
lantbrevbäringens
ordnande.

(Forts.)

Nu kan man genmäla, att det är väl icke meningen, att man skall upprätthålla dessa brevbäringslinjer på landsbygden på det sättet, att man avlönar dessa lantbrevbärare för lågt. Jag vill därpå endast svara, att det i många fall nog torde vara så, att de, som åtagit sig dylik lantbrevbäring, ha detta blott såsom en bisyssla vid sidan av sitt egentliga arbete, och detta gör, att de kunna åtaga sig denna syssla mot ett skenbart rätt ringa arvode och likväl finna det vara uträkning att ägna sig däråt.

Herr Thorsson: Jag vill blott säga, att det framgår av min motion, att jag icke strävar att få det sämre för dessa lantbrevbärare; och jag vill understryka, att som det *reella* motståndet mot en reform på detta område skulle förestavas av strävandet att ännu en tid kunna tillförsäkra landsbygden brevbäring genom att låta fattiga människor för en svältlön bära omkring post i efterblivna trakter av detta rike, kan detta icke på något sätt avskräcka mig i strävandet att åt dessa stats tjänare söka skapa en dragligare existens.

Herr Johansson i Brånalt: Endast ett par repliker till herr Thorsson. Han talade om »denna stora kår». Om man emellertid närmare undersöker saken skall man finna, att den personal varom här är fråga, skifter snart sagt varje år, och därför blir också denna kår så stor; den är mångdubbelt större än antalet brevbärarlinjer. En person kan det ena året finna med sin fördel förenligt att syssla med denna sak, men icke det andra året, utan då kommer i hans ställe en annan. Men därav följer icke, att de gå för underbetalning.

Herr Thorsson tycks ha en egendomlig uppfattning angående vår ståndpunkt, då det gäller jämförelsen mellan brevbärarna i Norge och i vårt land. Vad ha motionärerna här åsyftat, om icke att de personer, som verkställa denna brevbäring på landet, skulle få bättre betalt än vad nu är fallet? Jag bara frågar. Jag har åtminstone för min del trott, att motionärerna syftade åt det hållet. Om nu, trots det att nu ifrågavarande brevbärare ha bättre betalt här hos oss än i Norge, motionärernas önskemål skulle bliva uppfyllda genom den utredning, som de här begärt och utskottet tillstyrkt, så befarar jag, att följden därav blir allt för stora utgifter för vårt postverk. Det är en tankegång, som jag tror herr Thorsson kan förstå, om han vill.

Herr Svensson i Kompersmåla: Då jag ej riktigt uppfattade, huruvida herr Johansson i Brånalt återtog sitt första yrkande eller icke, skall jag nu tillåta mig yrka avslag å utskottets hemställan och bifall till den vid utskottets utlåtande fogade reservationen.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner på 1:o bifall till utskottets hemställan, 2:o) bifall till det

av herr Lübeck under överläggningen framställda yrkandet samt 3:o) avslag å såväl utskottets hemställan som den i ämnet väckta motionen; och förklarade herr talmannen sig anse den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja godkänd. Votering begärdes emellertid, i anledning varav och sedan till kontraposition antogs den under 3:o) angivna propositionen, nu uppsattes, justerades och anslogs denna omröstningsproposition:

Angående
avskaffande av
entreprenad-
systemet vid
lantbrevbärin-
gens ordnande.
(Forts.)

Den, som vill, att kammaren bifaller tredje tillfälliga utskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 7, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren avslagit såväl utskottets berörda hemställan som den i ämnet väckta motionen.

Voteringen utvisade 108 ja mot 69 nej; och hade kammaren alltså bifallit utskottets hemställan.

Jämlikt § 63 riksdagsordningen skulle detta beslut genom utdrag av protokollet delgivas första kammaren.

§ 11.

Vid härpå skedd föredragning av andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande, nr 10, i anledning av första kammarens beslut rörande väckta motioner angående rätt till en fri resa till och från hemorten för till tjänstgöring inkallade värnpliktige och landstormsmän blev utskottets däri gjorda hemställan av kammaren bifallen.

§ 12.

Avsågos följande nya motioner, nämligen av:

herr *Lindhagen*, nr 242, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 175, angående försäljning av Svea ingenjörkårs, fälttelegrafkårens och ammunitionsfabrikens nuvarande områden m. m.; samt

herr *Ingvarson*:

nr 243, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 172, angående reglemente för avlöning vid armén på krigsfot (krigsavlöningsreglemente) m. m.; och

nr 244, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 179, angående förordning med särskilda föreskrifter angående avlöningsförmåner m. m. vid marinen på krigsfot.

Ifrågavarande motioner blevo på begäran bordlagda.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 4,22 e. m. för att åter sammanträda kl. 7 e. m., då enligt utfärdat anslag detta plenum komme att fortsättas.

In fidem
Per Cronvall.
